

Bizim Aile

No 24 İyul-Avqust-2012-Qadın-Ailə Jurnalı-Qiyməti-2 AZN

İnsanların ən xeyirlisi

onlara xidmət edən, faydalı olandır

Quran ayı Ramazan

«BİZİM AİLƏ»DƏN

BİZİM AİLƏ

Qadın- Ailə jurnalı
Dövlət Rejestr № 20929

Təsisçi:
İpəkyolu MMC

Redaktor:
Gülنara Seyidova

Məsləhətçi
Samirə Mahmudova

Redaktor müavini:
Mətanət Kərimova

Redaksiya heyəti:
Dr.Mehri Məmmədova
Dr.Nailə Süleymanova
Dr.Sevinc Aslanova
Dr.Mehriban Qasımovə
Dr.Samirə Həsənova
Zeynəb Nuri
Meryem Demir
Vüsalə Quliyeva
Rəna Mirzəliyeva
Aygün Məmmədzadə
Mətanət Kərimova

Abunə və reklam işləri:
Aynur Məmmədova

Dizayn:
Aygün Məmmədzadə

Qapaq dizaynı:
Aida Sahibli

Ünvan: Bakı şəhəri, Cəfərov
Qardaşları küçəsi. 16
Tel: (+994 050) 369 65 23
(+994 12) 502 07 55

Web:
www.bizimaile.az
e-mail:
bizimailedergisi@yahoo.com

Əziz oxucu!

Yenə də bir mübarək Ramazan ayı ərəfəsində görüşünüzə gəldik. Ramazanın gəlişi hər birimizin içiñə bu isti yay günlərində sərinlik, rahatlıq və hüzur gətirdi. Bu ayda ağıla gələn ilk iş insanlara yardım etmək, onların dərdlərinə dərman olmağa çalışmaq, əlimizdə paylaşacaq heç bir şeyimiz yoxdur. Ən azı təbəssümümüzü əsirgəməməkdir. Elə bu hissərdən təsirlənərək bu aykı sayımızın mövzusunu Ramazan ayına, bununla yanaşı bu ayda nələr etməli olduğunuza, yardımlaşmaya ayırdıq.

Əziz oxucu!

Bu mübarək ayda diqqətinizi Afrikaya, orada səfalət içində yaşayan müsəlman qardaşlarımıza yönəltmək istədik. Dünyanın hər yerində kasib və yoxsul insanlar mütləq vardır. Amma Afrika dediyimiz bu ərazidə insanlar nəinki bir qarın dolusu yemək hətta bir udum suyun həsrətindədir. Afrika təxminən 50 il ərzində talançılar, kölə tacirləri və misionerlər tərəfindən talan edilmiş bir qitədir. Həm yeraltı, həm yerüstü sərvətləri talanmış, kölə karvanları ilə insanların bədəni və üstəlik inancları-qəlbləri uğurlanmışdır. Kimsə şəfqət və sevgi ilə ora əl uzatmazsa, Afrikada insanlar bu səfalətlə, acliqla, susuzluqla, QİÇS-lə boğulmağa davam edəcəklər.

Məhz bu ayda belə bir mövzuda danışmağımızın səbəbi Ramazanda insanlarda mərhəmət və yardımlaşma istəyinin artmasıdır. Gəlin bir düşünək bu mübarək ayda hər birimiz süfrəmizdə Allahın verdiyi nemətlərdən qoyaraq, istədiyimiz qədər yeyir, içir, hətta qonaqlarımıza da təqdim edirik. Amma Afrikadakı qardaşlarımızın eksəriyyəti bu mübarək ayda iftarlarını çox zaman su ilə edir, sabahki oruca da su ilə niyyətlənirlər. Onu da tapa bilsələr. Biz də onlara yardım edə bilərik. Maddi ya da mənəvi. Maddi yardım edə bilməyən qardaşlarımız heç olmasa dualarını eksik etməsinlər. Peyğəmbərimizin gözəl bir hədisi şərifi ilə sözümüz yekunlaşdırmaq istərdim: "Kim din qardaşının bir ehtiyacını qarşılıyarsa, Allah da onun ehtiyacını qarşılıyar. Kim bir müsəlmanın dərd və kədərinə çarə olarsa, Allah da həmin səbəbə görə onun qiyamət sıxıntılarından bir sıxıntısını dəf edər" (Buxarı, Məzalim, 3; Müslim, Birr, 58).

İÇİNDƏKİLƏR

ONLARI TANIYIRIQMI?	3
Gülnarə SEYİDOVA.....	
HƏR KƏS SABAH , AXİRƏTİ ÜÇÜN NƏ HAZIRLADIĞINA BAXSIN!	
Samirə MAHMUDOVA.....	6
MƏDƏNİYYƏTİMİZDƏ İNFAQ VƏ YARDIMLAŞMA	
ELİF GÜLDAR.....	8
BOL MƏHSULLU MÖVSÜMÜMÜZ BƏRƏKƏTLİ OLSUN	
Məryəm DƏMİR.....	11
ÜÇ AYLAR VƏ DƏYƏRLƏNDİRMƏ YOL LARI	
Fatimə Zəhra.....	12
YARDIMLAŞMANIN FƏZİLƏTİ	
Aygün MƏMMƏDZADƏ	14
FÜRSƏT AYI	
Sevinc ƏZİMLİ.....	15
İMAN YOXSA MÖVHUMAT	
Qəmər CAVADLI.....	16
BİR PƏNCƏRƏ AÇ	
Nimət ÇİNAR.....	18
MÜSAHİBƏ.....	20
YARDIMLAŞMA	
Osman Nuri TOPBAŞ.....	22
AFRİKADA UŞAQ OLMAQ	
Betül KAKRABACAK.....	26
İRADƏ VƏ SƏBİR AYI RAMAZAN	
Mətanət KƏRİMOVA.....	28
SALAVAT VƏ QURTULUŞ	
Hatice ŞAHİN.....	30
UZUNÖMÜRLÜ AİLƏLƏRİN SİRRI	
Günel RZAYEVA.....	32
ALLAH SİZİ ÇOX SEVİR	
Firdevs RAMAZANOVA	34
HƏKİM MƏSLƏHƏTİ.....	37
ÖYRƏNƏK.....	38
PSİKOLOJİ TEST.....	39
BİR ÇOX XƏSTƏLİKLƏRİN DƏRMANI	
ALBALI	
Kəmalə HÜSEYNOVA.....	40
LƏZZƏT DÜNYASI.....	42
XƏBƏR.....	44

3

ONLARI TANIYIRIQMI?

6

HƏR KƏS SABAH AXİRƏTİ ÜÇÜN NƏ HA-ZIRLADIĞINA BAXSIN!

22

YARDIMLAŞMA

26

AFRİKADA UŞAQ OLMAQ

ONLARI

TANIYIRSINIZMI?

Onlar Afrikada yaşayır.

Afrika sahəsinə görə Avrasiyadan sonra ikinci böyük materik olub adalarla 30.3, adalarsız 29.2 milyon km²-dir. Afrika sözü materikin şimal-şərqində yaşamış "afriqi" tayfasından götürülüb. Ən isti materik olub, dünyanın ən uzun çayı, ən uzun şirinsulu gölü, şərq ya-

yaşayır. Afrikanın digər yerli xalqlarına bantular, ximilər, tutsilər, piqmeylər, nilotlar, buşmenlər, qotentotlar aiddir. Materikin şimalında Fransızlar, cənubunda isə İngilis və Hollandlar yaşayır ki, bunlara burlar deyilir. Afrika uzun illər müstəmləkə qitəsi olmuşdur.

Əhalinin əsas məşğulliyəti kənd təsərrüfatı olsa da, burada daim ərzaq çatışmazlığı mövcuddur. Kənd təsərrüfatı istehsalının artım sürəti çox aşağıdır - 80-ci illərdə 1,9%, 2000-ci illərdə 1,5% təşkil etmişdir. Bu isə əhalinin artım sürətindən xeyli aşağıdır. BMT-nin məlumatına görə həmin ərazidə yaxın 15 ildə taxıl çatışmazlığı 50 mln. tondan artıq olacaqdır.

Afrikanın kənd təsərrüfatı patriarchal icma, feodal və xırda əmtəə təsərrüfatına əsaslanır. İstifadə edilən torpaq sahəsinin 90%-ə qədəri əl alətləri ilə bəcərilir. Əkinçilik primitiv aqrötexniki metodlara əsaslanır. Demək olar ki, suvarılan sa-

rımkürəsinin ən bol sulu çayı, quruda yer qabığının ən uzun çatı, dünyanın ən isti nöqtəsi, dünyanın ən quraq nöqtələrindən biri, ən böyük quraq təbii kompleksi, ən geniş savannası bu materikdədir. Bütün bu "ən"lərin yanında dünyanın ən yoksul insanların da burada yaşadığını qeyd etmək yanlış olmazdı. Afrika qitəsi insan cəmiyyətinin beşiyi hesab edilir. Burada ən qədim insanların qalıqları tapılıb. Afrikanın əhalisi 720 milyon nəfərdən çoxdur. Şimal tərəfdə Avropoid irqinə aid olan ərəblər və bərbərlər, neqroid irqinə aid olan zəncilər, Madaqaskar adasında isə monqoloid irqinə aid olan malaqasilər

hə yoxdur. Beləliklə, kənd təsərrüfatı təbiətdən asılı vəziyyətdə qalır.

Materikin şimal və qərb hissəsində çökəmə sūxurlar geniş yayıldığına görə burada neft və təbii qaz ehtiyatları vardır. Ən böyük neft ehtiyatları şimali Afrikada (Misir, Əlcəzair, Liviya) və Qvineya körfəzinin sahilindədir (Qabon, Nigeriya). Cənub və şərq hissədə maqmatik və metamorfik sūxurlar geniş yayıldığına görə burada filiz faydalı qazıntılar çoxdur. Dünyanın "mis qurşağı" mərkəzi Afrikada Zair və Zambiya ərazisindədir. Burada zəngin sink, qalay, uran, boksit yataqları da vardır. Cənubi Afrikada almaz, qızıl, daş-kömür ehtiyatları çoxdur. Onu da qeyd edək ki, dünyada mövcud olan ən zəngin qızıl və almaz yataqları Afrikada yerləşir.

Yəqin bu faktlar sizə də maraqlı görünür. Dünyanın ən zəngin faydalı qazıntıları olan bir bölgə nəyə görə bu qədər yoxsuldur. Gəlin, elə bu haqda danışaq.

Qara bəxtli Afrikanın istər əhalisi, istərsə də ərazisi daim Qərb ölkələri tərəfindən soyulmuşdur. Amerikanın kəşfindən sonra Qərbin qəddar mülkədarları oradakı saraylarında işlətmək üçün Afrikadan apardıqları insanların 1 milyondan çoxunu okean sularında batırdılar. Ancaq qalanlarını Amerikaya aparmağa müvəffəq oldular. Amerikaya aparılan Afrikalı zəncilər yüz illərlə orada heyvandan da aşağı münasibət görərək, qula çevrildilər. Avropalı işbazlar onları qul kimi sataraq böyük bir biznez qurdular. İllər boyu davam edən bu ticarətdən böyük məbləğdə pullar qazandılar. Belə ki, bu gün Avropanın ən böyük bank və siğorta şirkətlərinin bəziləri ilk sərmayələrini kölə ticarətdən əldə ediblər. Daha sonralar Afrikanın təbii sərvətlərini kəşf edən Avropalılar, yerli əhalinin sərvətini talamaqda elə onların özlərini qul kimi işlətdilər. Elə bu günlərdə də Afrikada yerin cəmi bir neçə metr dərinliyində dünyada çox bahalı hesab olunan daşlar vardır ki, bunları Avropalı işbazlar çox ucuz qiymətə, hətta bəzən

bir dəfəlik yemək əvəzinə əldə edirlər. Halbuki bu çox zaman onların canları bahasına əldə olunur.

Qərbli lər afrikalıların maddi sərvətlərini soymaqla kifayətlənməyərək, onların əlinədə olan ən dəyərli dinlərini İslami da əllərindən aldılar. Bir Afrikalı liderin sözləri onların yaxın tarixini çox gözəl ifadə edir: "Qərbli lər gəldiyi zaman əllərində incil, bizim əlimizdə isə torpaqlarımız vardi, bizə gözlərimizi yumub dua etməyi öyrətdilər. Gözümüzü açdığınız zaman, bizim əlimizdə incil, onların əlində torpaqlarımız vardi". XX əsrin əvvəllərində 300 milyon olan Afrika əhalisinin 55%-dən çoxu Müsəlman, təxminən 10 milyonu Xristian, qalan hissəsi

Bir Afrikalı liderin sözləri onların yaxın tarixini çox gözəl ifadə edir: "Qərbli lər gəldiyi zaman əllərində incil, bizim əlimizdə isə torpaqlarımız vardi, bizə gözlərimizi yumub dua etməyi öyrətdilər. Gözümüzü açdığınız zaman, bizim əlimizdə incil, onların əlində torpaqlarımız vardi".

isə yerli dinlərə mənsub idi. Bu gün bu rəqəmlər ciddi misionerlik fəaliyyətləri nəticəsində, təmamilə, tərsinə olmuşdur. Burada insanların ac mədələrinə gedən hər logmanın dini dəyişdirmək vasitəsinə çevirildilər.

Bütün bunların baş verməsində bir az da dünya müsəlmanlarının da rolu var. Çünkü onlar vaxtında Afrikadakı qardaşlarımıza yardım etsəydi, bu gün onların vəziyyəti bu qədər acınacaqlı olmazdı. Əslində, hər birimiz Afrikalı qardaş və bacılarımızın yardımına qaçaraq, gücümüz çatandan, az ya çox yardım etsək onlar da bu böhrandan xeyirlisi ilə çıxarlar. Gəlin, yardım etməkdən qorxmayaq. Onsuz da bizim bu gün etdiyimiz hər əməl sabah bizə qaytarılacaq. Ona görə da yaxşılıq edək ki, yaxşılıq görək.

Cihadamı getsin, evlənməyəm?..

Üzü qapqara idi. Amma özü rəngləməmişdi! Qaldı ki, qəlbə ağaçlı idi. Buna baxmayaraq onu xor görənlər vardi. Dedi ki:

“-Ya Rəsulallah, üzümün qara olması cənətə girməyimə mane olarmış?”

“ -Əsla!”

“-O halda məni nə üçün insanlar xor görürler, nə üçün heç kim mənə qızını vermir?”

“-Əmir bin Vəhəbin evinə get və Rəsulullahın salamı var, Kəriməni mənə nikahlamanı əmr etdi de!”

Qara üzlü gənc o dəqiqli həmin adresə gedir. Qızın yanında atasına salamı eyni ilə çatdırır və təklifi də açıqca anladır. Ata hirsli vəziyyətdə bu təklifi rədd edir. Ancaq təklifi dinləyən qızçıqaz atasına etiraz edir:

“-Atakan, vəhy gələr sonra xəcalətlə olarsan. Nə bilirsən bunu Rəbbimin əmr etmədiyini? Peyğəmbər (s.ə.s.)in o əmri yerinə yetirdiyini? Bu dəqiqli, Rəsulullahdan üzr istə və məni o gəncə nikahla. Rəsulullahın uyğun gördüyü mən də qəbul edirəm”.

Qızının sözlərini dinlədikdən sonra məscidə qaçan ata üzr istəyir:

“-Söylədiyinin doğru olub olmadığını bilmirdim. Demək ki, doğruymuş. Qızımı verdim. Bu andan nikahlısan”.

Peyğəmbərimiz gəncə əmr edir:

“-Get, evini hazırla, ailə oturacaq şəkildə döşə”.

“-Mənim ev döşəyəcək tək dirhəmim belə yoxdur!..”

“-Elə isə Əli, Osman və Abdurrahman bin Avfin yanına get. Onlar sənə iki yüz dirhəm versinlər”.

Gənc sevincindən uçurdu. Onların hər biri, əmr ediləndən də artıq köməklik göstərdilər. Bir ev hazırlamaq üçün lazımlı olan pul var idi. Bazara doğru sürətlə gedərkən quşağına bir səs gelir. Səs hər kəsə elan edildi:

“-Ey özünü Allaha əsgər bilən Müsələmanlar! Dərhal atınızın minin, cihada yönəlin. Ordu məscidin çölündə gözləyir. Siz dünyada belə gün üçün varsınız! Düşmən anidən basqın edəcək!

İndi necə olacaq?.. Cihadamı getsin, evlənməyəm?.. Yönüyü o dəqiqli dəyişdirir, dəmirçilərin bazarına gedir. İlk işi bir qılınc, sonra bir zireh, daha sonra da bir at almaq olur. Əlindəki pulun hamısını xərcləyir. Amma cihad üçün lazım olan silahını da tamamlayır... Sıçradığı atının üzərində quş kimi uçur, gözləyən orduya toz-duman içində qarışır.

“-Bu gənc, hər halda Bəhreyndən gələn biridir, deyirlər. Ancaq onun qara olmasını fərq edən Rəsulallah (s.ə.s.):

“-Sən Saadsan? buyurur.

“-Bəli, deyincə də dua edir. Cəddinə səadətlər!..”

Qumlu çöllərdən keçilir, tozlu yollardan gedilir və nəhayət, düşmənlə müthiş bir döyüş başlayır... Hər kəs cəsarətlə irəli atılır. Amma içlərindən biri hər kəsdən də cəsarətlə atılır; hücum etdiyi adamları sağa sola püşkürdü. Daha sonra meydan sakitləşir, düşmən qaçmış, müşriklər yox olmuşdur. Şəhidlər təsbit edilərkən, bir səs:

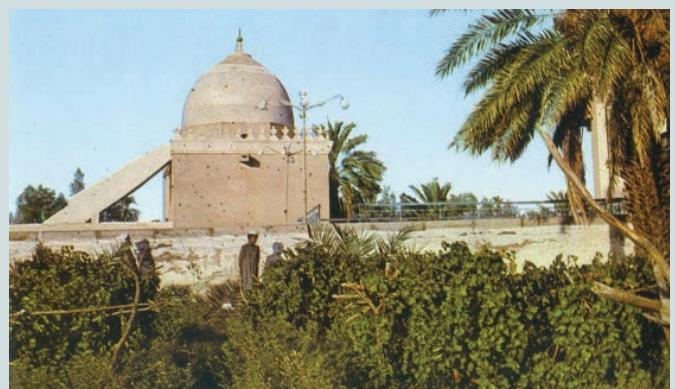
“-Allahu Əkbər! Evlənmək üzərə olan Saad da şəhid!”

Peyğəmbərimiz onun cəsədinin başına gəlir, qəmli şəkildə baxaraq:

“-Səni Hövzi Kövsərimin başında gözləyəcəyəm! Bir heyrət nidası daha: Allahu Əkbər! Sonra dönüb, oradakılara xıtab edir:

“-Qılıncını, mizrağını və atını götürün, onu könüllü olaraq istəyən qızçıqaza verin. Atasına da deyin ki:

“-Qızını verməkdə tərəddüd etdiyin qara bənizli gəncə Allah Təala cənnət hurilərini layiq görüdü!”

Hər kəs sabah axırət üçün nə hazırladığına baxsın!

Hər yaradılan insan Allah qatında müxtəlif çətinliklər və sixıntılarla qarşılaşlığı kimi digərlərinindən fərqli nemət və lütfərə da nail olur. Uca Yaradan bir insanın həyatını digərinə bağlayaraq ikisini də nemətlərə qərq edir. Müsibətlərlə üzləşən insana bir qardaşını göndərərək onun çətinliyini din qardaşının əli ilə ortadan qaldırır.

İnsanı bir bədən və ruhdan yaranan, onu üstün məziyyətlərlə dünya deyilən imtahan məkanına göndərən Allah ona bir sıra məsuliyyətlər yükəmişdir. Yaradılışın qayə və məqsədini bilən, ona verilən nemət və lütfün qədrini bilər və layiqincə həyata keçirməyə çalışar. Özünü tanımayan yaradılışın məqsədini unudan insan isə ona verilən bu ilahi lütüfləri görməməzlikdən gələrək haqqı olduğunu düşünər, beləliklə də, Allahın rəhmət və mərhamətindən uzaq düşər. Hər yaradılan insan Allah qatında müxtəlif çətinliklər və sixıntılarla qarşılaşlığı kimi digərlərinindən fərqli nemət və lütfərə da nail olur. Uca Yaradan bir insanın həyatını digərinə bağlayaraq ikisini də nemətlərə qərq edir. Müsibətlərlə üzləşən insana bir qardaşını göndərərək onun çətinliyini din qardaşının əli ilə ortadan qaldırır. Din qardaşı da elədiyi yaxşılıq sayəsində Allah Təalanın ilahi nemətlərinə nail olur.

Allah Sübhanəhu və Təala yaratdığı bəndələri daima yaxşı və xeyirxah işlər görməyə təşviq edərək belə buyurur:

“Yaxşılıq etməkdə və pis əməllərdən çəkinməkdə əlbir olun, günah iş görməkdə və düşmənçilik etməkdə bir-birinizə yardım etməyin”. (əl-Maidə, 2)

Ayədən də göründüyü kimi mömin bəndələr daima bir-birinə xeyir işlər görməkdə və pis işlərdən çəkinməkdə

yardım edərlər. Onun şər işlərində ona ağıllı məsləhətlər verərək yolundan çəkindirər, yaxşı işlərində daima onun yanında olarlar. Rəsulullah (s.ə.s.) bir gün səhabələrinə belə deyir:

“- Mömin qardaşınıza zalim da olsa, məzlum da olsa kömək edin!” Əshabdan biri soruşur:

“- Ya Rəsulallah! Məzlumu anladığ. Zalimin nəyinə yardım edək?” Rəsulullah (s.ə.s.) belə qarşılıq verir:

“- *Onu zülmən çəkindirərək zülm etməsinə mane olarsan. Şübhəsiz ki, bu, ona kömək etməkdir*”. (Buxari, Məzalim, 4).

Rəsulullah (s.ə.s.) daima səhabələrini yardım etməyə sövq edər, özü də bu əməlin nümunəsini həyatının əsas hissəsindən sayardı. Bu ədəb və əxlaqla yetişən səhabə də o mübarək insanın izindən ayrılmamışdır. Cərir b. Abdullah (r.a.) belə rəvayət edir:

“Bir gün səhər erkən vaxtlarda Peyğəmbərin (s.ə.s.) yanında idik. Elə bu vaxt Mudar qəbiləsindən qılınclarını quşanmış, pərişan bir halda bir qrup insan gəldi. Gələnlərin əynində aslan dərisinə bənzəyən zolaqlı, sadə bir əba var idi. Bu əbanı deşərək başlarından keçirmişdilər. Əyinlərində bundan başqa heç nə yox idi. Onları bu səfil vəziyyətdə görən Rəsulullahın (s.ə.s.) üzünün rəngi dəyişdi. Bilalı (r.a.) çağırıb azan oxumasını əmr etdi. Bilal (r.a.) azanı oxuduqdan sonra iqamə oxudu və Rəsulullah (s.ə.s.) namaz qıldırdı. Namazdan sonra üzünü camaata tutub dedi:

“-Ey iman gətirənlər! Allahdan qorxun! Hər kəs sabah üçün nə etdiyinə

(axırət üçün nə hazırladığına) nəzər salsın”. (əl-Həşr, 18)

Sonra da :

“- Hər kəs qızılından, gümüşündən, geyimlərindən, bir qab belə olsa bugdasından və xurmasından sədəqə ver sin. Hətta yarım xurma ilə də olsa sədəqə verin!” - buyurdu. Bu xütbədən sonra biri zorla qaldırdığı, daşimaqdə çətinlik çəkdiyi bir torba gətirdi. Camaat bir-birinin ardınca sıraya düzüldü və axırda ərzaq və geyimlərdən iki yığın meydana gəldi. Baxdim ki, Rəsulullahın (s.ə.s.) üzü gülür, sanki günəş kimi parıldayırdı. (Müslim, Zəkat, 69)

Halbuki indiki zəmanəmizə baxdı-ğımızda insanların ancaq özləri üçün çalışdıqları, qonusundan qohumundan xəbərsiz olmaları xeyir işlər görmələrinə mane olmuş, Allahı unutduqları üçün də Allah rizasına edilən işlər də yadırğanmışdır. Belə ki, birinə təmənnasız bir yaxşılıq etdikdə bu hadisə onlara qəribə gəlmış və bunda nəsə bir marağı olub – olmadığını araşdırmağa başlamışlar. Bütün bunlar hamısı insanın uca yaradanını unutmasına və özünün də Allah tərəfindən unudulmasına gətirib çıxarmışdır. Bu Quran ayəsi deyilənləri təsdiq edici mahiyyətdədir:

“**Allahı unudan və buna görə də Allahın da onlara öz nəfislərini unutdurduğu insanlar kimi olmayı! Onlar yollarını azan kimsələrdir**”. (əl-Həşr, 19)

Bu kimi insanlardan olmamaq duası ilə Allah hamımızı rəhmət və mərhəmət qanadına alsın və bilməyərək etdiyimiz günahlardan bizləri qorusun! Amin!

MƏDƏNİYYƏTİMİZDƏ İNFAQ VƏ YARDIMLAŞMA

Qurani-Kərimdə işlənən "teavün" sözü, "yardımlaşma" mənasını verir. Təxminən əlliye qədər ayadə "infaq" anlayışı istifadə edilir. İnfaq; lazımlı və gerçək ehtiyacları qarşılayacaq yardım, möhtac olana çatdırmaq deməkdir. Bu yardım, imkan sahibinin yoxsula bir lütfü deyil. Qurana görə, Allah Təalanın kasıblar üçün təyin etdiyi bir haqdır. "**Onların mallarında yardım istəyənlər və ehtiyaclarını dilə gətirməkdən çəkinənlər üçün müəyyən bir haqq vardır**". Qurani-Kərim ilk enən ayələrindən etibarən bu yardımı vurgulamışdır. Daha sonra gələn bir ayə imandan, namazı lazımlığı kimi qılmaqdan sonra üçüncü vəzifə olaraq infaqı bildirmişdir: "**O kəslər ki, qeybə iman edər, namazlarını lazımlığı kimi qıllar və özlərinə lütf etdiyimiz nemətlərdən infaq edərlər**". İnfaq haqqında kılınan ayələr-dən biri də bù d u r :

"**Sənə nəyi infaq edəcəklərini soruşurlar. De ki: Ehtiyacın olandan çoxunu! Baxın, düşünəsiniz deyə Allah ayələrini belə izah edir**".

"**İnsanların ehtiyaclarını aradan qaldırmağa köməkçi olmayan kəslər, ehtiyaclarından çox olan mallarına görə məsul olacaqlar**". Allahdan başqa yaradıcı olmadığından mülkün tək sahibi Odur. O əlimiz altındakı bütün nemətləri əmanət olaraq vermişdir. Həyatı və ölümü, kimin yaxşı bir iş ortaya qoyacağına göstərmək, sinamaq üçün o yaratmışdır. Maddi imkanlarımızın da ehtiyacımızdan çox olan qisimini, möhtaclara paylama şərəfi ilə bizi şərəfləndirmək istəyir. İnfaq, hər şeydən əvvəl sərvəti bizə nəsib edən Rəbbimizə bir təşəkkür, yəni şükür vəzifəsini yerinə yetirməkdir. Nankorluq etməkdən qurtuluşdur. "**Edilən yardım, yoxsulun əlinə çatmazdan əvvəl Rəhmaña çatar**", hədisi-şərifli bu gerçəyi ifadə edir. Digər tərəfdən infaq, verənin hörmətini artırar, onu ucaladır.

Ayəyi-kərimə bunu belə açıqlayır: "Möminlərin mallarından zəkat al ki, bununla onları təmizləyəsən və saflaşdırasan".

Müsəlman infaq edərək malına güvənməyərək, Rəbbinə güvəndiyini göstərər. Bu da onun imanını gücləndirər, şəxsiyyətini qüvvətləndirər. Gələcək üçün narahatlığından, maddi səbəblərə və şərtlərə əsir olmaqdan qurtarar. Allah Təala quluna dəyər qazandırmaq üçün, onun verməsini istəyir. Beləcə verən insan, özünü aşır, içində şeytana köməkçi olan hisslərə etiraz edir, faniyə aldanma-mağı öyrənir. İnsanın bu mərtəbəni qazanması, Allah qatında, onun çox mal sahibi olmasından və ya çox mal xərcləməsindən daha əhəmiyyətlidir. Nə xoşbəxtidir o insan ki, Allah yolunda malını xərcləyər, infaq etdiyi fani mal ilə, baqi Allahı, Onun məmnuniyyətini qazanar. Ən üstün mərtəbə olan "razılıq" mərtəbəsinə yüksələr. Allah yolunda xərcləmənin mükafatı, axirətdə Cənnət kimi əbədi bir xoşbəxtlikdir. Dünyada isə, Allah üçün verdiyi malın yerinin, Onun tərəfindən doldurulmasıdır. O belə təminat verir: "De ki, Rəbbim dilədiyi kim-sənin nəsibini bollaşdırar, dilədiyinin nəsibini də qısar. Siz xeyir yolunda hərnə xərcləsəniz Allah onun yerini doldurar. O, ruzi verənlərin ən xeyirlisi-dir".

Peyğəmbərimiz (s.ə.s.): "Mal, yardım etdikcə azalmaz", buyurmuşdur. Saysız təcrübələrlə bu vəd görünür.

Zəkat: "Artma, coxalma, bərəkət, təmizləmə mənalarını verir. Yoxsul zümrələrin haqqı olan zəkatın onlara çatması, hər şeydən əvvəl onların qürurlarını qoruyar, onların mənəviyyatlarını yüksəldər. Ayrıca artan satın alma gücü sa-

Peyğəmbərimizin (s.ə.s.) hədisində bildirdiyi kimi: "Adəmoğlu "malim" "malim" deyər. Sənin malın yalnız yeyib istehlak etdiyin, geyinib köhnəltdiyin və Allah yolunda xərcləyib axirətə göndərdiyindir. Bunun xaricində qalan isə sənin deyil, insanlara verdiyindir". Zəngin ilə yoxsul arasında güvən, sevgi və hörmət körpüləri qurar, insanları yaxınlaşdırar. Kasıbları həsəddən, qısqanlıqdan qurtarar.

yəsində yüksələn ümumi tələb həcmi, iqtisadi həyatı da hərəkətləndirər. Bu məqamda Hz. Əlinin (r.a.) çox əhəmiyyətli bir xitabını qeyd etmək istərdim. Hz. Əli, pulu əlinə alıb ona belə demişdir: "Ey pul! Sən elə bir şeysən ki, ancaq əldən çıxarıldığın zaman işə yarayarsan". Pul, qızıl və s. külçə halında insanın yanında dayansa heç bir işə yaramaz. Nə vaxt insan onu yerində sərf etsə, o zaman funksional olar, işə yarayar. Bəli, insan mal yiğmaqla yalnız onu yiğan bir işçi olar. Toplamaq, yiğmaq, qazanmaq, sayıb dayanmaq, sonra bir yerə sövq etmək, qazancının hesablarını aparmaq, əylənərək həyatını istehlak edər. Qazanc sahibinin bir az da özünə zaman ayırması lazımlı? Peyğəmbərimizin (s.ə.s.) hədisində bildirdiyi kimi: "Adəmoğlu "malim" "malim" deyər. Sənin malın yalnız yeyib istehlak etdiyin, geyinib köhnəltdiyin və Allah yolunda xərcləyib axirətə göndərdiyindir. Bunun xaricində qalan isə sənin deyil, insanlara verdiyindir". Zəngin ilə yoxsul arasında güvən, sevgi və hörmət körpüləri qurar, insanları yaxınlaşdırar. Kasıbları həsəddən, qısqanlıqdan qurtarar. İsraf kimi Şeytanı

Nə xoşbaxtdır o insan ki, Allah yolunda malını xərclayır, infaq etdiyi fani mal ilə, baqi Allahi, Onun məmənuniyyətini qazanar. Ən üstün mərtəbə olan "razılıq" mərtəbəsinə yüksələr. Allah yolunda xərcləmənin mükafatı, axırətdə Cənnət kimi əbədi bir xoşbəxtlikdir. Dünyada isə, Allah üçün verdiyi malın yerinin, Onun tərəfindən doldurulmasıdır.

sevindirən xüsusiyyətləri aradan qaldırılar. Xeyrli olar, dilənciliyi azaldar. İnsanın, cəmiyyətdə birlikdə yaşadığı kəslərə köməyi, nəticədə, yenə özünə döñər. Beləcə, insan, ekoizm xəstəliyindən və zillətindən xilas olduğu kimi baş-qalarının da xilas olmasına vəsilə olar. Nəticədə, bütün cəmiyyət qazanar. Cəmiyyət pozulsa, fərdləri bir-birinə maraqsız, düşmən hala gəlsə, bütünlükə millət məhv olar.

Bildiklərindən başqalarını da faydalandırmaq, zamanını insanların xidmətində qiymətləndirmək, gözəl işlər etmək, lazımlı olduğunda bədəni ilə ehtiyacı olanlara kömək etmək fərqli infaq sahələridir. İslam, infaqı yalnız zənginlərə məxsus bir imtiyaz kimi görmür, bütün insanları da imkanları ölçüsdə bu gözəllikdə paylarının olmasını istəyir. Necə ki, Peyğəmbərimiz (s.ə.s.): "Yarım xurma ilə də olsa infaq edin ki, Allah da sizi axırətdə qurtarsın!" buyurmuşdur. Beləcə, əli darda olanlara da infaq etmənin zövqünü daddırmaq istəmişdir. Uca Rəbbimiz bu ayəyi-kərimədə əli darda olanları da infaqa təşviq edər: "O kəslər ki, bolluqda da, darlıqda da Allah yolunda infaq edərlər. Əsəbi olduqları zaman hirslərini udar, insanların qüsurlarını bağışlayarlar. Allah da belə yaxşı dav-

rananları sevər". "Şirin söz, qüsur bağışlamaq; incitməmək, edilən maddi yardımından daha yaxşıdır. Çünkü Allah ənənədir (sizin belə yardımınızı möhtacı yoxdur), həlimdir". Diqqət edilməli vəziyyətlər çoxdur. Əslində, bunları bir az da açıqlamaq lazımdır. Lakin yerimiz məhdud olduğundan yalnız başlıqlar həlinda bunlar deyilə bilər:

Hər şeydən əvvəl yardım, sərf Allah rızasını qazanmaq üçündür, O bizdən bunu istədiyi üçündür, Onun vəd etdiyi mükafatı ümidi edərək edilməlidir.

Peyğəmbərimizin (s.ə.s.) yolu ilə getmək, Onun Sünnetini yerinə yetirmək, beləcə üzərimizdəki haqqını bir az da olsa ifa etmək və onun şəfaətinə nail olmaq üçün edilməlidir.

Sağlam, gənc ikən, zəngin olmayı ümidi etməklə yanaşı, hər şeyi itirmək və möhtac olmaq narahatlığı daşıyarkən yardım edilməlidir.

Tam ehtiyac zamanında verilməli. Gecikən köməyin çox dəyəri olmaz.

İnfraqda tələsmək lazımdır, çünkü insan nə qədər yaşayacağını bilə bilməz.

Yardım etdiyin zaman keyfiyyətli mal verilməlidir.

Edilən yardımı geri qaytarılmamalıdır.

Yardım olunan kəslərdən qarşılıq gözlənilməməlidir.

Riya və göstərişdən qaçınmalıdır. İçinə belə bir hiss düşərsə, kömək gizli edilərək ad eşitdirilməməlidir.

Gerçək ehtiyac yerləri müəyyənləşdirilməlidir. Məsələn, millətin gələcəyinə hökm edəcək olan yeni nəsilləri imanlı, bilgili və əxlaqlı şəkildə yetişdirəcək təhsil ocaqlarına, tam ehtiyac sahiblərinə verilməlidir.

BOL MƏHSULLU MÖVSÜMÜZ BƏRƏKƏTLİ OLSUN!

Ramazan fərqli üfüqlərin açıldığı, fərqli pəncərələrdən baxıldığı, fərqli rənglərin göründüyü bir ay dilimidir....

Hər mövsümdə başqa bir Ramazan təfəkkürü .....

Hər mövsümdə başqa bir Ramazan sevinci.....

Hər mövsümdə başqa bir Ramazan coşğusu mövcuddur...

O coşgunu insan kəsib öz hayatına kopyalamalıdır. Bir sonrakı nəsillərə köçürə bilmək üçün....

Yaşlılar həmişə deyər "Ah o əvvəlki Ramazanlar"... Mən bu termin ilə razılaşmışram, insan hər anı qiyətləndirməlidir. Mən bu Ramazan özüm və ətrafım üçün daha dəyişik olan necə bir Ramazan qura bilərəm deyə ...

Uşaqlarım, ailəm, dostlarım üçün necə bir mühit meydana gətirə bilərəm...

Cavab yazını oxuyarkən hər kəsin zehnində canlanacaq...

Ramazan təfəkkürü demişkən söyləyəcək çox söz var, məsələn-

- Oruc tutana Yaradanımız tərəfindən fərqli bir həzz daddırılar, ataistlerin anlamadığı, oruc tutanın işə orucunu açıldıqdan sonra fərqinə vardığı bir ləzzətdir bu... dünyalıq nemətlərlə izah edilə bilməyəcək bu hüzur, dinclik insana 11 ay yetər, ta ki o biri Ramazana qədər.

- İnsan ramazanda halsızlaşar, rəngi qar, amma aclıq hiss etməz. Sahura qalxmasa belə ən cəzbedici qoxular da onu pəncərəsinə çəkməz. Ramazan ayında möminin imanı ağlına dayanır deyər...

- Oruc tutan kimsə qida əksikliyi hiss etməz, bədən gündəlik fəaliyyətinə eynilə davam edə bilər.

- Oruclu olduğumuz sırada maddələr

mübadiləsi davam edir. Qida qəbul etmədiyimiz üçün bədənimiz öz maddəsini, toxumalarını və xüsusilə də yağlarını əridərək həzm edər. Ancaq bədənimiz bu işi necə gəldi etməz. Öncə xəstə, yaşlı və ölü olanları yox edər. Bu da bədənimizin gəncleşməsi, yenilənməsi, sanki təzə qana qovuşması deməkdir. Peyğəmbərimizin (s.ə.s.) "Oruc tut, sağlam ol" deməsi bu səbəbdəndir.

- Oruclu ikən beynimiz də ehtiyat maddələri istifadə edərək fəaliyyətinə davam edər. İnsanın zehni tutumunda hər hansı bir nöqsan baş verməz. Əksinə gündəlik stresləri azaldığı üçün konsentrasiyası və düşünmə qabiliyyəti artar.

- Oruc, bədənimizi maddi artıqlardan təmizlədiyi kimi mənliyimizi də mənəvi cırklərdən təmizləyər, paklaşdırar.

Mənəvi yüksəlişini hiss edə bilən insan hüzurlu və xoşbəxt olar... Ramazanda kimsəyə sataşmaq olmaz, özünə sataşılarsa nə cavab verəcəyini əsrlər əvvəl Rəsulullah (s.ə.s.) buyurur:

"Oruc tutmağa başladınızmı, oruclu olan kimsə pis söz söyləməsin, qışqırıb çağırmasın! Biri ona söysə, yaxud qışqırıb bağırsa, yalnız, 'Mən orucluyam!' desin. Və savabını Allahdan gözləsin". (Buxarı)

Bu hüzur iqlimində olarkən, uzun yay günlərini, isti havaları, yiğacağımız pomidorları, findıqları düşünməyək...

- Əsl yiğim mövsümü savabları topladığımız zamandır..

Dünyaçı məhsullar dünyada qalar..

- Axırətə hazırlayacağımız 1000 aydan xeyirli Qədir gecəsi əsl yiğim mövsümündə gizlidir..

11 ayın SULTANI RAMAZANDA GİZLİDİR...

MƏHSULUMUZ BOL OLSUN!..

ÜÇ AYLAR və dəyərləndirmə yolları

Rəsulullah (s.ə.s.) bir hədisi-şərifində; "Rəcəb Allahın ayı, Şaban mənim ayım və Ramazan ümmətimin ayıdır" buyurmuşdur.

Rəcəb ayının başlangıcında Peyğəmbərimiz belə dua edərdi: "Ey Allahım! Rəcəb və Şabanı bizi mübarək qıl, bizi Ramazana qovuşdur". (Əhməd b. Hanbəl)
Rəcəb və Şaban ayları, rəhmət ayı olan Ramazanı qarşılıyan aylar olub Ramazan ayının müjdəçisidir. Bu səbəbdən, xüsusilə bu aylarda bol-bol istigfar etmək, namaz qılmaq, oruc tutmaq, Quran oxumaq və dua etmək lazımdır.

Allah Təala, məkanlar içində müqəddəs məkanlar; zamanlar içində də müqəddəs zamanlar yaratmışdır. Həftənin günlərindən Cümə; qəməri aylardan olan və İslam aləmində "Üç aylar" kimi bilinən: Rəcəb, Şaban və Ramazan ayları feyz və bərəkəti bol zaman dilimlərindəndir.

Üç ayların bir vacib xüsusiyyəti də beş mübarək qəndil gecəsindən dördünün bu ayların içində olmasıdır. Rəqaib gecəsi, Rəcəb ayının ilk cümə gecəsinə, Merac gecəsi, Rəcəb ayının iyirmi yeddinci gecəsinə, Bərat gecəsi, Şaban ayının on beşinci gecəsinə, Qədir gecəsi isə Ramazan ayının iyirmi yeddinci gecəsinə təsadüf edir.

Rəsulullah (s.ə.s.) bir hədisi-şərifində; "Rəcəb Allahın ayı, Şaban mənim ayım və Ramazan ümmətimin ayıdır" buyurmuşdur.

Rəcəb ayının başlangıcında Peyğəmbərimiz belə dua edərdi:

"Ey Allahım! Rəcəb və Şabanı bizi mübarək qıl, bizi Ramazana qovuşdur". (Əhməd b. Hanbəl)

Rəcəb və Şaban ayları, rəhmət ayı olan Ramazanı qarşılıyan aylar olub Ramazan ayının müjdəçisidir. Bu səbəbdən, xüsusilə bu aylarda bol-bol istigfar etmək, namaz qılmaq, oruc tutmaq, Quran oxumaq və dua etmək lazımdır. Şübhəsiz bu aylar, dünyanın ağır işləri ilə məşğul olan ruhlarımızi dinləndirmək və qulluq şüuru içinde Uca Allahın rəhmət və mərhəmətinə sığınmaq üçün çox qiymətli fürsətdir. Uca Allaha bu aylarda ediləcək yalvarışlar, tövbə və istigfarlar, sədəqəyi-cariyə olacaq yaxşılıq və xeyirlər, könüldən paylaşılan sevinc və kədərlərin mükafatı insanlara artıqlaması ilə veriləcəkdir.

Üç aylarda, əfv və bağışlanmağa nail olmaq, savab qazanmaq, mənəvi olaraq tərəqqi etmək, bəla və müsibətlərdən qurtulmaq və İlahinin rızasına çatmaq üçün

edilə bilecək vacib bir sıra işlər vardır ki, bunlardan bəzilərini yenidən xatırlamaqda fayda vardır:

1. Bu mübarək aylarda günahlara səmimi olaraq tövbə və istigfar edilməli; keçmişə nəzər salınmalıdır; daim zikirlər edilməlidir.

2. Qurani-Kərim oxumalı; oxuyanları dinləməli; uyğun məkanlarda Quran ziya-fətləri verilməli; üzərində çalışılmalı və Kəlamullahə olan sevgi, hörmət və bağlılıq duyğuları yenilənməli, qüvvətlənməlidir.

3. Nafis ibadətləri çoxaldılmalı, ibadətləri ehsan şüuruyla ehya etməyə səy göstərilməlidir. İbadətləri artırmaqdə belə bir yol seçə bilərsiniz:

a. Fərz olan namaz və orucların vaxtında yerinə yetirilməsinə əhəmiyyət verilməli və qəzaya buraxılmamalıdır. Buna baxmayaq qəza etmiş olsanız ilk fürsətdə o yerinə yetirilməlidir.

b. Namaz və oruc ilə əlaqəli qəzaya qalanlar təsbit edilməli və bir yerə qeyd edilərək yavaş-yavaş icra edilməlidir.

c. Namaz, oruc və ona bənzər nafilələri çoxaltmağa səy göstərilməlidir.

Orucda, Bazar ertəsi və Cümə axşamı, qəməri ayın 13,14 və 15-ci günləri, mübarək gecələrin əvvəli və sonrası, bir gün oruc və bir gün iftar (Savmi Davud) və ya hamısı birlikdə bir yol seçmək olar. Bilindiyi kimi Hz. Peygəmbər Rəcəbin hamısını oruclu keçirməmiş, amma Şabanın hamısını oruclu keçirmiş və Ramazana birləşdirmişdir.

Kəffarət orucları da Rəcəb və Şaban aylarında tutula bilər.

Namaz ilə əlaqəli nafilələrdə Rəvətib sünnetlərdən sonra birinciliyi təhəccüd namazlarına vermək daha yaxşıdır.

4. Maddi yardımalar çoxaldılmalı; zəkat, sədəqə, yedirmə, içirmə, geydirmə, borc vermə, xeyir müəssisələrinə kömək etmə və s. kimi infaq əhatəsinə daxil olan ibadətləri artırmalıdır.

5. Hz. Məhəmməd (s.ə.s.)i daha yaxşı ta-

nımağa istiqamətlənən işlər edilməli; Onun şəfaətini ümid edib, ümmətindən olma şüuru təzələnməli, salatü salamlar gətirilməlidir.

6. Təfəkkür etməli; “Mən kiməm, haradan gəldim, haraya gedirəm, Allahın məndən istədikləri nələrdir” kimi mövzular başda olmaq üzərə həyatı məsələlərdə dərin düşüncələrə dalmalıdır.

7. Möminlərlə halallaşmalı; küsülü olanlar barışdırılmalı; könüllər alınmalı; kədərli üzər güldürülməlidir.

8. Özünə və digər mömin qardaşlarına dualar edilməlidir.

9. Üzərimizdə haqları olanlar axtarılıb soruşturulmalı; vəfa göstərilməlidir.

10. Yoxsul, kimsəsiz, yetim, xəstə, sıkəst, yaşlı olanlar ziyarət edilib, sevgi, şəfqət, hörmət, hədiyyə və sədəqələrlə xoşbəxt edilməlidir.

11. Dini toplantılar, programlar və söhbətlər nizama salınmalı; vazü nəsihət dinlənməli; ilahilərlə könüllərdə ayrı bir coşgunluq olmalıdır.

12. Namazları camaatla və məscidlərdə qılmağa çalışmaq lazımdır.

13. Təfəkküri-mevt üçün, yaşadığımız yerdə varsa, Səhabə, uləma və övlidiyə türbələri; vəfat etmiş yaxınlarımızın, dostlarımızın və böyüklerimizin qəbirləri ziyarət edilməli; Fatihələr oxunmalıdır.

Son olaraq, unutmamalıq ki, böyük bir nemət olan və eksəriyyətinin qədrini bilmədiyimiz zaman, üç aylar və ya Ramazandan ibarət deyildir. O halda ibadəti ancaq bu aylara, digər bir təbirlə desək ancaq bu ayları qulluğa həsr etmək yanlışdır. Doğrusu isə budur: Biz hər zaman və məkanda Allahın qullarıyıq və Ona qulluqla mükəlləfik. Üç aylar isə qulluq marafonun sürətləndiyi, sevinc, barış və fürsət ayları olaraq görülməlidir.

Yardımlaşmanın fəziləti

Islam aləmində sevgi, birlik və bərabərlik düşüncəsi ürəkləri rahatlatmaq, mərhəmət duyğularının qabarması, kasib və yoxsulların düşünülməsi, böyükərin, qohumların, qonşuların ziyanət edilməsi, yetimlərin sevindirilməsi Allahın əfv və bağışlanması böyük bir yaxınlaşmadır. Cəmiyyətdə ehtiyac sahibi olan kimsələrin problemlərini həll etmək, gələcəyə ümidi ləbaxmalarına səbəb olmaq həm dini, həm də insani bir vəzifədir. Peyğəmbərimiz (s.ə.s.) “İnsanların ən xeyirlisi insanlıq xidmət edən, faydalı olandır” buyuraraq bu əhəmiyyətli vəzifəni müsəlmanlara xatırlatmışdır. Bu səbəblə cəmiyyətdə barış, sevgi və güvən atmosferi yalnız yardımlaşma ilə bərqərar olar.

Müsəlmanlar ilk növbədə ata-anaya qarşı mərhəmətli olmalıdır. Sonra ailənin digər üzvlərinə mərhəmət, ehsan və ikram etməlidirlər. Sevimli Peyğəmbərimiz (s.ə.s.) “Cənnətin gözəl qoxusu min illik məsafədən alınır, fəqət ana-atalarına üşyan edənlər, qohumlarıyla münasibəti kəsənlər bu qoxunu almazlar”, -buyurmuşdur. Allah-Təala Quranı-Kərimdə “Şübhəsiz ki, möminlər qardaşdırılar” (*al-Hucurat*, 10) buyuraraq müsəlmanların bir-birilərinə qarşı qardaş kimi olmalarını, istəmişdir. Həzrət Peyğəmbər (s.ə.s.) də Məkkədən Mədinəyə hicrət etdikdən sonra ilk işlərdən biri kimi ənsarla mühacirləri bir-birinə qardaş elan etmiş və tarixdə misli görülməmiş yardımlaşma, qardaşlıq yaşanmışdır.

Həzrət Peyğəmbərin qardaşlıq və yardımlaşma ilə bağlı bir neçə hədisi-şərifini burada qeyd etmək yerinə düşər. Fəxri-Kainat

(s.ə.s.) buyurdu:

“Bir-birinə qarşı məhəbbət və mərhəmətdə möminlər bir vücud kimi dirlər. Vücudun bir üzvü narahat olduqda bütün vücud yuxusuz qalıb narahat olaraq onun sağalması üçün səfərbər olduğu kimi müsəlmanlar da bir-birilərinin yardımına can atmalıdır” (Buxarı).

“Qonşusu ac ikən tox yatan (kamil) mömin deyil” (Buxarı).

Məhz belə bir dinin mənsubları olaraq hər zaman insanlara faydalı olmağa, yardım və dəstəyimizi ehtiyac sahiblərindən əsirgəməməyə çalışmalıyıq. Əsas olan, möminlər arasında sevgi və dostluq əlaqələrinin güclənməsi, ehtiyac sahiblərinin xatırlanması, qardaşlıq duyğusunun ölkəmizdə və İslam aləmində güclənməsidir. Allah-Təala və Rəsulu bizə bunu öyrədir.

Yerdə və göydə nə varsa hamısı Allahındır. Mal və mülk verilən insanlara malları ilə əlaqəli məsuliyyət və xidmətlər də verilmişdir. Bu məsuliyyət Allahın əmanəti olan malın bir hissəsinə başqalarına verməkdir. Allah-Təala iman və namazdan sonra zəkat və infaqı əmr etmişdir. Dünyada qalacaq olan malımızın Allahın əmri istiqamətində xərc-lənməsi və sərf edilməsi vacib bir işdir. Bu xərcləmə axırətə uzanan yol üçün sağlam bir körpüdür.

Unutmamaq lazımdır ki, yardımlaşma sadəcə malla olmur. Hər kəs sahib olduqları ilə digərlərinə faydalı olmağa çalışmalıdır. Elm sahibi elmi ilə, güc-qüvvət sahibi gücü ilə yardım əlini digərlərinə uzatmalıdır. Hətta əziz Peyğəmbərimizin buyurduğu kimi gülər üz göstərmək özü də bir sədəqədir.

Fürsət Ayi

Oruc tutmaq sayı müəyyən olan günlərdir. Bu günlərdə sizdən xəstə və ya səfərdə olanlar tutmağı günlər qədər başqa günlərdə oruc tutmalıdır. Oruc tutmağa təqəti olmayanlar isə hər günün əvəzində bir yoxsulu doyuracaq qədər fidyə verməlidirlər. Hər kəs könüllü xeyir iş görərsə, həm oruc tutub, həm də fidyə verərsə, bu onun üçün daha yaxşı olar. Bilsəniz oruc tutmaq sizin üçün nə qədər xeyirlidir! (Bəqərə, 184)

Oruc hər il qəməri aylardan biri olan müqəddəs Ramazanda bir ay müddətində dan yeri ağarandan, günəş batana qədər yemək, içmək və nəfsani istəklərdən uzaq olmaqla yerinə yetirilən bir ibadət formasıdır. Ramazanda tutulan oruc insanın nəfsini tərbiyə edərək, iradəni gücləndirir və bununla da qulun pis vərdişlərə qarşı dayanma gücünü artırır. Allah Təala müqəddəs kitabımızda belə buyurur: "Ey iman edənlər! Oruc sizdən əvvəlkilərə fərz qılındığı kimi, sizin üçün də fərz qılındı. Onunla qorunub, pis işlərdən uzaq olarsınız". (Bəqərə, 183) İlahi əmr olan oruc yaradılmış insanı ruhu pisliklərdən təmizləyən, məhəbbət, şəfqət və mərhəmət hissələrini inkişaf etdirən gözəl əxlaq və davranış tərbiyəsidir. Bir ay boyunca Allah qonaqlığına dəvətli olan müsəlman onu kontrol edən yenilməz gücün sahibinə təzim və itaətdə olmalı, Ona layiq qonaq olmağa çalışmalıdır. Digər tərəfdən insanın ilahinin əmanəti olan can sağlamlığı baxımından da oruc ibadətinin çox xeyirli olduğunu həqiqətini dərk etməliyik. İslam dini Allah Təalanın buyurduqları və qadağan etdikləri hökmələri bəndənin mənafeyinə xidmət üçün mərkəzləşmiş bir sistemdir. Oruc sadəcə iştaha və şəhvəti qadağan etməklə deyil, bundan başqa dilini pis və çirkin söz söyləməkdən qorumaqdır. Peyğəmbərimiz buyurmuşdur: "Oruc tutan elə insanlar vardır ki, qazandıqları sadəcə acliq və suzluq çəkməkdir".

Orucun dinimizdə önəmli bir yeri olan səbrin gündəlik həyatımızda başqa bir dəyəri vardır. Oruc səbrin yarısıdır. Digər ibadə-

lərdə olduğu kimi oruc ibadətində niyyət vacibdir. Niyyət etmədən səhərdən axşama qədər ac durmaqla oruc tutmaq haramdır. Bu baxımdan oruca qəlbən niyyət etmək, hansı orucu tutacağınızı qəlbindən keçirmək, yetərlidir. Fəzilətinə inanaraq, savabını Allah Təaladan umaraq bu ayda oruc tutan müsəlman Ramazanın mənəvi atmosferini gözəl hiss etmək üçün bu ayda nazil olan Qurani-Kərimi çox oxuması bəyənilən əməldir. On bir ayın sultani sayılan Ramazanda edilən duaların qəbuluna şübhə olmamalıdır. Bu ayda ilahi gecə olan Qədir gecəsində şübhə qədər oyaq qalaraq edilən dualar növbəti Ramazana qovuşmağın qarantıdır.

Oruc yoxsulların, acların, fağırların ən ağırlı anlarını qəlbən yaşamaq və onlara ən azı bir ay boyunca sahib durmaq üçün rəhmət və mərhəmət ayıdır. Mübarək ramazan, illərlə Uca Yaradanın haqqına qarşı ibadət etmədən günahlara səbəb olacaq əməl sahiblərinin öz mal və mülkləri hesabına ibadət etməsinə fürsət ayıdır. Ölkəmizdə çoxlu sayda imkansız şəhid ailərinin, yüzlərlə kimsəsizlərin olması zənginlərin öz maddi gücləri hesabına ibadət etməsinə bir bəhanə ola bilər. Mərhəmət, rəhmət və barış ayı olan mübarək Ramazanda şeytanlar zəncirdədir. Millətimizin ən agrılı yeri olan doğma Qarabağımızın işğaldan azad olması, dövlətimizin bütövlüyü üçün bu ayda bol dualarımızın edilməsi sevilən əməllərdəndir. Cələlət və ülviyət sahibi olan Uca Allah Təala bağışlanma ayı olan bu mübarək Ramazanda günahlarımızı əfv etsin. Amin!

İMAN, yoxsa MÖVHUMAT-2

Qurani-Kərimin ayələri ilə yanaşı Hz. Peyğəmbərinə məzini hədisi-şəriflərində də xurafatın belə təmayüllərinə olan kəskin münasibət dəyişməz olaraq qalır. Rəvayətə görə, Müaviyə İbn Hakim əs-Süləmi Həzrəti Peyğəmbərin yanına gələrək öz tayfasındakı vəziyyət barədə məlumat verir və söyləyir: «Ya Rəsulallah! Mən yeni müsəman oldum. Allah Təala islamiyyəti göndərdiyinə baxmayaraq bizim içimizdən hələ də kahinlərə gedənlərimiz var». Həzrəti Məhəmməd: «Sən kahinlərə getmə!» -söyləyir. Süləmi : «Amma aramızda uğursuzluğa, caduya inananlar da var» - deyincə Rəsuli Əkrəm: «Bu, onların içərisindəki narahatlıqla bağlıdır. Belə hissələr onları iş-güclərindən ayırmasın!» -buyurur (76, V, 130. Müslüm; Məcasid 33, İbn Davud; Sabat 167)

Hədisi-Şərifdə İslam Peyğəmbərinin aşadırılan məsələyə münasibəti və şəhi özünün düha böyüklüyü və rasional etikliyi ilə heyranedicidir. Müsəlmana verilən konkret əmr: «Sən kahinlərə getmə!» ifadəsidir. Lakin müsəlmanlar içərisində də gedənlər vardır, səbəb isə zahiri səbatsızlıqdan doğan daxili həyəcanlardır. Peyğəmbər səbəbi həmən açıqlayır və ardınca nəticəni də bəyan edir: insanın iç duyumentun reallıqla heç bir əlaqəsi olmadığı üçün öz iş-gücü ilə məşğul olması, başqa sözlə desək, belə boş şeylərə vaxt sərf etməməsi daha məsləhətlidir. Hədisdən əxz olunan nəticə budur.

Ümumiyyətlə, daxili narahatlıq hissi güman, fərziyyələr və zənn üçün münbit şərait yaradır. Fərziyyə - intellektin dəyərlə

Xurafatda inam hissi daha güclüdür. Onun əsasında emosiyalar durur. Xurafat məğzinə varmadan, anlamadan inanmaq deməkdir. Qorxu hissi yeganə səbəbdür ki, xurafatı yaradır, qoruyur və inkişaf etdirir. Mövhumat isə kənardan təqdim olunmuş yanlış dünya görüşüdür, öz strukturuna görə tərs qavrayışdır.

cəhətidir. Lakin real və potensial təhlükə qorxusu keçirən insan əsəb gərginliyi və stress halında olduğundan fərziyyələrini hissiyatının güclülüyü ilə əlaqələndirir. Əgər hadisələrin gedışı fərziyyəni təsdiqləmirsə, o tezliklə unudulur. Əksinə, reallaşan fərziyyə yaddaşdan silinmir. Beləliklə, xurafatın ilkin formulu: «Hissiyatım məni heç vaxt aldatmır» - ifadəsi yaranır. Niyyət tutub müxtəlif «istixarələr» etmək, tək-cüt hesablaşması, gül ləçəkləri ilə sevgi fali və s. bu qəbildən hərəkətlər də fərziyyələr qisminə aiddir.

Dini doqmalar xurafatı hər zaman rədd etmişdir, hərçənd ki, psixoloji təbiəti və quruluşu baxımından xurafat bəzi cəhətlərinə görə dinə yaxındır. Fərq yalnız hər ikisinin tərkib hissəsini təşkil edən ideya komponentlərinin müxtəlifliyindədir. Xurafat psixologiyası həm iman psixologiyasına, həm də mövhumat psixologiyasına

bənzəyir. Bəzən xurafat və mövhumat anlayışlarını bir-biri ilə eyniləşdirir və qarşılaşdırırlar. Xurafatda inam hissi daha güclüdür. Onun əsasında emosiyalar durur. Xurafat məğzinə varmadan, anlamadan inanmaq deməkdir. Qorxu hissi yeganə səbəbdür ki, xurafatı yaratır, qoruyur və inkişaf etdirir. Mövhumat isə kənardan təqdim olunmuş yanlış dünya görüşündür, öz strukturuna görə tərs qavrayışdır. O, qaraguruh psixologiyasıdır, kütləni anormal dini şuların altında falsifikasiyaya sürükləmə qüdrətinə malikdir. Əgər xurafat bəşərin yanlışdırsa, mövhumat bəşərin bələsidir. Dünya tarixi mövhumat faciələri ilə son dərəcə «zəngindir». Səlib yürüsləri, ortaçağ inkvizisiyaları, xristianlaşdırma şuları altında Mesoamerika hindlilərinin məhvi, vendettalar, şia-sünni qarşıdurması, şeytani sektalar, qlobal dini-siyasi ekstremitizm və onlarla buna bənzər misallar insanın ilahi dəyərləri düzgün başa düşməməsi nəticəsində buraxdığı qanlı mövhumat səhvəlidir.

B. Spinoza hesab edirdi ki, xurafat yalan olsa da, geniş kütlə üçün təbii haldır. «Kütləni xurafatdan azad etmək nə mümkündür, nə də lazımdır». Xurafatlar kütlə psixologiyasının əsası kimi dini psixologiyadan daha qədim və daha dərindir. Xurafatla mövhumat arasında böyük zaman kəsimi durur. Xurafat ibtidai insanın, mövhumat isə dindar insanın psixoloji yanlılığıdır.

Burada bir vacib məqamı da qeyd etmək lazımdır. Bu gün respublikamızda buddist, iudaist və xristian dinlərinə, habelə rəsmi İslam təriqəti kimi qəbul edilməyən vəh-habilik, nurçuluq, bəhayilik cərəyanlarına aid təriqətçi missioner təşkilatlarının siyasi, mənəvi və ideoloji təxribat törətməklə fəaliyyət göstərdikləri bəlliidir. Həmin təriqətçi missioner təşkilatlar Azərbaycanda islami dəyərlərin təbliğinə mane olmaq və öz dini görüşlərini yaymaq üçün hər cür vasitələrə əl atırlar. Bir sıra subyektiv və obyektiv amillər nəticəsində Azərbaycanda

rəsmi və ya qeyri-rəsmi fəaliyyət göstərən missioner xarakterli dini qurumlar, birliliklər, təşkilatlar, hətta dini zəminde yaradılmış siyasi partiyalar ölkəmizdə islami dəyərlərin təbliğinə mənfi təsir göstərirler. Əsas qayələri Azərbaycanın kütləvi informasiya vasitələrində yer almaq olan missionerlər qismən buna nail ola bilmişlər: ölkədə müsəlmanların dini hissələrini təhqir edən minlərlə nüsxə ədəbiyyat ya-yılır, bəzi yerli qəzetlərdə İslam peyğəmbərlərinə, ruhani xadimlərə çirkab dolu pask-villər yazılır, radio və televiziya vasitəsilə tirajlanan informasiyalar ölkədə vətəndaş qarşıdurmasına, ictimai təhlükəsizliyin pozulmasına səbəb olur.

Azərbaycanda məkrli missioner təbliğati müddətində beynəlxalq təriqət nümayəndələri tərəfindən dövlətin müxtəlif qanun-verici hüquq normalarının 20-dən artıq maddəsi, o cümlədən Əsas Qanunun-Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının başlıca prinsipləri: «Dini etiqad azadlığı haqqında», «Xaricilərin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin statusu haqqında» qanunların, inzibati və cinayət məcəllələrinin maddələri pozulmuşdur. Bu pozuntular nəticəsində onlarla ailə dağılmış, yüzlərlə şagird və azyaşlı uşaqların, yaşlı vətəndaşların düşüncəsi zəhərlənmiş, intihar, müxtəlif xəstəliklər, psixikanın pozulması kimi hallar baş vermişdir.

Kütləvi informasiya vasitələri və dövlət qurumları missioner təbliğati ilə mübarizədə vahid mövqedə olmalıdır. Missionerlik Azərbaycan Respublikasının və xalqın milli təhlükəsizliyi, ərazi bütövlüyü, müdafiə qabiliyyəti, habelə ənənəvi tarixi və mənəvi dəyərlərin təbliği üçün böyük təhlükə mənbəyi hesab edilməlidir. Özəlliklə, islami dəyərlərin media tərəfindən tətbiqində KİV-in ideoloji və elmi tutumu o qədər yüksək olmalıdır ki, antiislam fəaliyyəti aparan təriqətçilərin düşmən siyasetini heçə endirsin.

QMİ-nin İctimaiyyətlə əlaqələr və ailə məsələləri üzrə sədr mavini.

BİR PƏNCƏRƏ AÇ!

Izlədiyim video sona çatanda artıq göz- yaşarımı tuta bilmirdim. Afrikani, ora- da yaşanan çətinlikləri və edilməyə çalışan xidmətləri göstərirdilər. Dərya könülü insanlar özləri köməyə qaçıqları kimi başqa insanları da dərdləndirmək üçün çalışırlar. Ev deməyə min şahid istəyən çadır bənzər yerlərdə qalırlar, (onu da tapa bilsələr) gün ərzində sadəcə bir dəfə un və su qarışığı, sıyıga bənzər bir yemək yeyirdilər. Çox vaxt yalnız önlərini örtəcək qədər bir parçadan ibarət paltarlar geyirdilər. Və çoxunun ayağında ayaqqabı, başmaq və s. yox idi. Ən böyük dərddəri isə susuzluq ididi. Sudan yaradılan insanların susuzluq imtahani nə qədər dəhşətli və agrılıdır! Oradakı düşərgələrə kömək əlini uzatmaq və ağrilarını az da olsa paylaşmaq üçün gedən bir könül işçisi su çətinliyini və çəresizliyi belə danışır: "Düşərgələrdə ən böyük problem susuzluqdur. Təmizlik bir yana, içməli su almaq üçün qadın, uşaq saatlarla növbədə gözləyirlər... Yardım qruplarının çadırlar arasına yerləşdiriyi böyük plastik su çənlərinə başqa yerlərdən getirilən su boşaldılır və mühacirlərin su alma yarışı başlayır. Hər çənin başında saatlarla gözləyən insanları görmək mümkündür. Ora bəziləri üçün sənki keşik yeri olmuşdur. Su ala bilənlər ayrı bir mübarizəyə başlayırlar. Kiçik uşaqlar daşıya bilmədikləri su bidonlarını yerde yumrulayaraq aparmağa çalışırlar. Anaların vəziyyəti daha acınacaqlı-

dır. Qucaqlarında körpələri, kürəklərində su bidonları ikiqat, qumlara bata-bata digər balaşlarına su çatdırmağın təlaşı ilə tələsirlər".

Görünən hər mənzərədə acliq, çarəsizlik sanki qışqırırdı. Bunları anlamaq üçün Afrikalı bir uşaqın hüzn və yalvarış dolu gözlərinə baxmaq belə yetərli idi əslində. Bütün dərdləri bir loğma çörək və bir qurtum su olan qəmli insanlardır onlar.. Səmimiyyətlə uzanmış bir kömək əlini həsrətlə gözləyən, salam verilincə gözlərinin içi gülən dərisi qara, könlü və üzü ağ insanlardır onlar..

Videonun bir hissəsi də vardi ki, insani dəhşətli bir ağrı bürüyürdü. Afrikanın bir ölkəsinə Quran xidməti etməyə və hafız yetişdirməyə gedən bir Quran-Kərim sevdalısı, orada qarşılaşdığı qəmli tablonu gözyaşları ilə danışındı. Hafızlıq edən uşaqlar səhərdən günortaya qədər dərslərini çalışır, günortadan sonra ilkindi vaxtına qədər isə həm öz ruzilərini, həm də müəllimlərinin maaşını qazanmaq üçün diləncilik edirdilər. Və günortadan sonra yenə hafızlıklarınə davam edirdilər. Quran tələbəsi olmanın şərəfi, izzəti və diləncilik... Bir-birlərinə nə qədər uzaq və zidd olsa da, bir yerdə idilər. "Ümmətin ən şərəfliləri" olan hafizi Quran tələbələrinin düşdükləri bu ağırli vəziyyət insanın tüklərini ürpərdir. Və o könüllü müəllim yalvarırcasına "Nə olar bu uşaqlara kömək edin, onları bu haldan qurtarın. Quran-Kərimin şərəfini yenidən ucaldın!" deyirdi.

Əllərində Quranı və dilənmək üçün istifadə etdikləri qabları bir yerdə tutan kiçikli böyüklü bir çox uşaq... Bir tərəfdə əzbər edən ağızlar, digər tərəfdə dilənmək üçün dil tökürdü. Bəlkə bu hal achiq və susuzluqdan da ha da ağır idi.

Hər gün mediada Afrikadan ağrılı səhnələr görülür. İzləyərkən gözlerimiz yaşarır, lakin bir neçə dəqiqə sonra normal həyatımıza davam edir və o qardaşlarımızı dərdləriylə baş-başa buraxırıq. Gözümüzdən axan bir neçə damla yaş vicdanımızın yanğınıni söndürür. Arxamızı dönürük və unuduruq. Bəs onların yerində biz ola bilməzdikmi? Və onlar da bizim yerimizdə ola bilməzdimi? Yaxud Allah Təala, görəsən, onları niyə belə bir imtahana çəkir, amma bizi çəkmir?

Rəbbimiz bizi onların dərdlərinə düşər etmədisə demək ki, bizlər də bu nemətin haqqını verməli və onların köməyinə var gücümüzə qəçməliyiq. Üstəlik, mübarək ramazan ayına yaxınlaşdığınız bu gözəl günlərdə maddi və mənəvi köməklərimizi əsirgəməməliyik. Bir gözəl insanın sözüylə "achiqda çörək, susuzluqda su, soyuqda palṭar, evsizlərə ev" olmalıdır. Çünkü, Müsəlman egoist ola bilməz. Özünü bütün insanhıqdan məsul hiss edər. Başqasının ağrısını ürəyində hiss etdiyi qədər "insan" olacağını bilər. Çünkü biz belə caniyanan və bizləri sevən bir Peyğəmbərin (s.o.s.) ümmətiyik.

Bütün bunlardan sonra bizə verilən bütün nemətləri yenidən təfəkkür etməliyik. Xüsusilə də israf etməyə ən çox alışdığınız suyu istifadə edərkən diqqətli olmalıdır. Suyu açarkən bir daha düşünməliyik. Bizim asanca axitdiğimiz bu həyat qaynağını nə qədər qardaşımız böyük çətinliklərlə axtarış tapmağa çalışır.

Mövlananın bir sözü var ki, əslində, bizim üçün də bir yol göstərir. Yazımızı onunla bitirək: "Fakru zərurət içində boğulan könüllər, tüstü ilə dolu bir evə bənzər. Sən onların dərdini dinləmək surətiylə o tüstülü evə bir pəncərə aç ki, onun tüstüsü çekilsin və sənin də ürəyin fərahlaşın, ruhun dincəlsin!..."

Rəbbimin əzəmətidir.

Baxıram göylərə, kainat böyük,
Bu uca Rəbbimin əzəmətidir.
Yayılıb buludlar hey böyük-böyük,
Bu, uca Rəbbimin əzəmətidir.

Yerdə dağlar, Göydə nə çox ulduzlar,
Sayın görünüm, hansı nemət sayilar?!
İnsan dərk etdikcə, həm də anlayar,
Bu, uca Rəbbimin əzəmətidir.

Günəşli dünyaya işıq, nur verən,
Qupquru torpağa yağmur göndərən,
Yaratdıqlarına bol nemət verən,
Bu, uca Rəbbimin əzəmətidir.

Haraya baxırsan hikmət görürsən,
Haraya baxırsan qüdrət görürsən,
Haraya baxırsan izzət görürsən,
Bu, uca Rəbbimin əzəmətidir.

Ərrəhman surəsin oxuyanlara,
Oxuyub, dərk edib həm qananlara,
Rəbbimin nemətini anlayanlara,
Bu, uca Rəbbimin əzəmətidir.

Elbrus Abdullah, bir düşün görüm,
Sonsuz nemətləri saya bilərsən?
Buna çatacaqmı qısaca ömrüm,
Bu uca Rəbbimin əzəmətidir.

Elbrus Abdullah

Fəlsəfə elmləri üzrə doktor,
QMİ-nin İctimaiyyətlə əlaqələr və Ailə məsələləri
şöbəsinin aparıcı mütəxəssisi
Əmanət Allahşükür qızı Paşazadə:

**Cəsarətlə demək olar ki,
qadını bir insan olaraq
dəyərləndirən ilk
məktəb məhz İslamdır.**

Bizim Ailə: Əmanət xanım, müsahibəmizi belə bir sualla başlamaq istərdim. Qadın kimdir?

Ə. PAŞAZADƏ: Qadın anadır, qadın ömür-gün yoldaşıdır, qadın şəfqətin, fə-dakarlığın, səbrin rəmzidir. Ən önəmlisi isə Allahın insanlığa rəhmətidir. Qadınla ilk assosasiya yaranan söz – gözəllikdir. Bu anlamda qadın Allahın xəlq etdiyi ən gözəl əsərdir. Hər nə qədər zərif varlıq adlandırılса da, düşünürəm ki, qadın istər düşüncə tərzi, istərsə də, psixoloji və fiziki baxımdan güclü varlıqdır. Qadın ailənin və bütövlükdə cəmiyyətin dayağıdır. Heç təsadüfi deyil ki, bir çox mütə-fəkkir cəmiyyətin mədəni inkişaf səviyyəsinin onun qadına olan münasibətilə ölçüldüyünü qeyd etməklə yanaşı, eyni zamanda qadını azadlığın simvolu kimi qiymətləndirmişlər. Qadının bütün varlığını, zahiri və batini mahiyyətini tərənnüm edən Mövlana həzrətləri buyurur:

Qadın - Haqq nurudur, sevgili deyil,
Sanki yaradıcı, yaradılmış deyil....

Bizim Ailə: Necə düşünürsünüz, qadının cəmiyyətdə rolü nədir?

Ə. PAŞAZADƏ: Qadınlar cəmiyyətin çox dəyərli, əvəzedilməz nümayəndələridir. Tarixin bütün dövrlərində cəmiyyətdə qadının tutduğu mövqe mühüm

məsələlərdən biri olub. Qadınlar tarix boyu yaşadıqları cəmiyyətin taleyində əhəmiyyətli rol oynamışlar. Dünyamızın sivilizasiyası qadınların ağlı, zəhməti, yaradıcı təxəyyülü sayəsində inkişaf etmişdir. Ümumiyyətlə, qadının cəmiyyətdəki rolundan danışarkən, bir çox aspektlərə, bir çox məqamlara toxunmaq olardı, lakin düşünürəm ki, tarix boyu olduğu kimi, bu gün də bu ülvi, zərif, saf və incə məxluqun ən başlıca, önemli missiyası və rolü onun bütövlükdə cəmiyyətimizin, bugünümüzün və sabahımızın tərbiyəcisi, anası olmasıdır.

Bizim Ailə: Dini biliklərə sahib olan bir mütəxəssis kimi islam dininin qadına verdiyi dəyər haqqında nə deyə bilərsiniz?

Ə. PAŞAZADƏ: Qeyd etmək lazımdır ki, İslam bizim üçün əsrlər boyu təkcə əqidə deyil, həmçinin, əxlaq, adət-ənənə, hətta düşüncə tərzinin formallaşmasında mühüm mənbələrdən biri olub. Heç təsadüfi deyil ki, müqəddəs dinimiz qadına, onun şəxsiyyətinə, cəmiyyətdəki və ailədəki missiyasına böyük dəyər verir. Qurani-Kərimdə buyurular: "...Kişilərin qadınlar üzərində şəriətə görə hüquqları olduğu kimi, qadınların da onlar (kişilər) üzərində hüquqları vardır..." (Əl-Bəqərə, 228) Burada və buna

bənzər bir sıra başqa ayələrdə qadın hüquqları qorunmuş, onların da kişilərlə bərabər hüquqa, iqtisadi müstəqilliyə sahib olduqları bəyan edilmişdir. İslam tarixən maddi və fiziki gücə sahib kişinin üstün olduğu cəmiyyət modelinə qarşı çıxdı. Quranda cəmiyyətdə qadına qarşı istənilən mənfi münasibət şiddətlə qınanmış və qadın ilahi bir əmanət olaraq dəyərləndirilmişdir. Cəsarətlə demək olar ki, qadını bir insan olaraq dəyərləndirən ilk məktəb məhz İslamdır.

Bizim Aile: Əmanət xanım, müasir dünyamızda qadın cəmiyyətdə nə kimi işlər görür?

Ə. PAŞAZADƏ: Qadın ana olmaqla bərabər, eyni zamanda cəmiyyətin əsas dayaqlarından biridir. Belə ki, qadınlar cəmiyyətin rəvan inkişafında fəal rol oynayırlar. Bu gün dünyada qadınların sosial statusunun getdikcə yüksəlişi müşahidə olunur. Qadınların cəmiyyətin müxtəlif sferalarında – siyaset, ictimaiyyət, iqtisadiyyat, mədəniyyət, incəsənət və xüsusiylə də, elm, təhsil, səhiyyə sahələrində təqdirəlayiq irəliləyişlərə nail olduqları xüsusi qeyd olunmalıdır. Eyni zamanda qloballaşan dünyada mənəvi dəyərlər sisteminin dəyişikliklərə məruz qaldığı müasir dövrümüzdə, məhz qadınlar və analar milli, mədəni dəyərlərin və əxlaqi-mənəvi sərvətlərin qoruyucusu kimi çıxış edir.

Bizim Aile: Hər bir qadının əsas vəzifəsi analıqdır. İdeal ana necə olmalıdır?

Ə. PAŞAZADƏ: Dünyanın ən çətin və məsuliyyətli məsləyi övlad tərbiyə etməkdir. Bu şərəfli vəzifənin daşıyıcısı olan qadının ən ümdə missiyası layiqli övladlar tərbiyə edib, cəmiyyətə təqdim etməklə bərabər, sağlam mühitin keşiyində durmaqdır. Qadın cəmiyyətin yaradıcısı, yaşadanı və tərbiyəçisidir. Heç təsədüfi deyil ki, dini dəyərlərimiz də anaya

Cəmiyyətdə qadın ləyaqəti və şəxsiyyəti nə qədər uca olarsa, insan cəmiyyəti də bir o qədər sağlam ruhlu, möhkəm və əzəmətli olar. Qadının savadlı, təhsilli olması, gözəl əxlaqa və mənəvi dəyərlərə sahib olması çox əhəmiyyətlidir. Bu baxımdan qadının bütövlükdə, cəmiyyətin formalaşmasında oynadığı rol dəyişməz və əvəzedilməzdir.

xüsusi ehtiram göstərilməsini tələb edir. Allah Rəsulu (s.) “Cənnət anaların ayaqları altındadır” deyərək qadına heç bir mədəniyyətdə bənzəri olmayan dəyəri verdi. Çünkü, cəmiyyətin gələcəyi bilavasitə sağlam ruhlu, imanlı, mənəvi cəhətdən zəngin, ziyanlı qadılardan – analar dan asılıdır.

Bizim Aile: Əmanət xanım müsahibəmizi belə bir sualla yekunlaşdırmaq istərdim. Ana övladlarına nə verə bilər və ya nə verməlidir?

Ə. PAŞAZADƏ: Gənc nəslin tərbiyəsində ananın rolu və təsir dairəsi danılmazdır. Təbii ki, ana öz bilik və dünyagörüşü hündürlərində övladına tərbiyə verə bilər. Elə bir tərbiyə ki, onun üzərində sağlam bir gələcək, bütöv bir nəsil yetişə bilsin. Əks halda ananın verdiyi dəyərlər bir inci olsa belə onun övladına faydası dəyməz. Məhz bu səbəbdən də, qadının savadlı, təhsilli olması, gözəl əxlaqa və mənəvi dəyərlərə sahib olması çox əhəmiyyətlidir. Cəmiyyətdə qadın ləyaqəti və şəxsiyyəti nə qədər uca olarsa, insan cəmiyyəti də bir o qədər sağlam ruhlu, möhkəm və əzəmətli olar. Bu baxımdan qadının bütövlükdə, cəmiyyətin formalaşmasında oynadığı rol dəyişməz və əvəzedilməzdir.

Bizim Aile: Əmanət xanım dəyərli vaxtinizi ayırib bizimlə söhbət etdiyiniz üçün sizə təşəkkürümüzü bildiririk.

YARDIMLAŞMA

Allah təala insanın zəif (aciz) yaradıldığını bəyan edir. Onun uşaqlıq dövrü də, qocalıq dövrü də bariz bir zəiflik və acizlik içində keçir.

Ömrünün geri qalan gənclik və qüvvətli vaxtları insanı aldatmamalıdır. Çünkü həmin dövr, gələcəyi qaçılmaz olan qocalıq üçün xeyirxah əməllər etmək dövrüdür. İnsanın gəncliyi çox sürətlə keçir. Halbuki bir çox insan həmin vaxtin heç bitməyəcəyini və həmişə güclü-qüvvətli qalacağını zənn edərək böyük qəflet gir-dabına sürüklənir. Nəfslərinə qalib gələrək güclü vaxtlarında acizlərə yardım edənlərə isə, möhtac olduqları zamanda kömək edənlər olur. Belə olan halda əldə imkan var ikən insanlara yardım edərək xeyirxah əməlləri artırmaq lazımdır.

Yardımlaşma eyni zamanda cəmiyyət halında yaşamağın zərurətlərdən biridir. İnsanların bir-birinə yardım edərək xeyirxah əməllərdə yarışmaları, Allah Təalanın razı olduğu və islam qardaşlığının əsasını təşkil edən gözəl bir xisələtdir. Çünkü zəif və möhtac olan hərkəsə yardım etmək imanın kamilliyinə dəlalət edir. Allah Təala belə əmr edir:

“...Yaxşılıq etməkdə və pis əməllərdən çəkinməkdə əlbir olun, günah iş

görməkdə və düşmənçilik etməkdə bir-birinizə kömək göstərməyin...” (əl-Maidə, 2)

Möminlər Allahın əmrlərinə tabe olub nəfsin arzularından uzaqlaşmaq xüsusunda yardımlaşmalıdır. Bir-birlərini xeyirxah əməllərə təşviq edərək yaxşılıq yollarını açmalı və saleh əməllərə sövq etməlidir. Qısaca olaraq axırəti bir yerdə qazanmağa çalışmalıdırlar.

Möminlərin günah, üsyən və zülmdə bir-birinə yardım etmələri və ya vasitə olmalarından söhbət belə gedə bilməz. Məqsədi fəsad və düşmənlik olana, insanlara zərər verməyi özünə peşə edənə yardım etməyin imanla qətiyyən heç bir əlaqəsi ola bilməz.

Şəni uca Rəbbimiz ən faydalı yardımlaşmanın haqqı və səbri tövsiyə etmək xüsusunda olduğunu, belə davranışlarının pərişan olmaqdan xilas olacağını belə bəyan edir:

“And olsun axşam çağına (ikindi vaxtı-na, əsr namazına, zamana və ya Peyğəmbərin əsrinə) ki, insan (ömrünü bividə işlərə sərf etməklə, dünyani axırtdən üstün tutmaqla) ziyan içindədir? Yalnız iman gətirib yaxşı əmələr edən, bir-birinə haqqı tövsiyə edən və səbri tövsiyə edən kimsələrdən baş-

qa! (Belələri Cənnətə nail olub əbədi səadətə qovuşanlardır!)" (el-Əsr, 1-3).

Rəsulullah (s.ə.s.)in uca əxlaqının bir təcəllisi olaraq Allahın bəndələrinə yardım etməkdən böyük bir həzz alırdı. Hələ Peyğəmbər olmamışdan əvvəl belə, Xilful-Fudul 188 cəmiyyətində iştirak edərək haqsızlığa uğrayan günahsız insanlara yardım etmişdi. Peyğəmbərlilik və zifəsi verilib, əmanəti layiqincə daşıya bilmək əndişəsi hiss etməyə başlıdıqda, Həzrət Xədicə anamız ona belə təsəlli vermişdi:

“Əsla qorxma! Vallah, Allah Təala səni heç vaxt utandır-maz. Çünkü sən, qohum-larına əl tutursan, doğru danışırsan (zəifə, yetimə və yoxsula yardım edirsən), kəsibə xeyirxah davranır, heç kimin verməyəcəyi qədər verirsən. Qonağa ikram edirsən, Haqq yolunda insanlara yardım edir-sən!” (Buxari, Bədu-Vəhy, 1; Müslim, İman, 253).

“Kim (din) qardaşının bir ehtiyacını qarşılıyarsa, Allah da onun ehtiyacını qarşılıyar. Kim bir müsəlmanın dərəd və kədərinə çarə olarsa (onu sixintidən qurtararsa), Allah da həmin səbəbə görə onun qiyamət sixintalarından bir sixintisini dəf edər” (Buxari, Məzalim, 3; Müslim, Birr, 58).

Allah təalanın yardım etməsini kim istəmir ki? Hələ qaldı ki, qiyamətin o dəhşətli sixintiləri qarşısında olsun!..

Yardım edilən insan çətin vəziyyətdədir, onda bu saleh əməlin qiyməti və mükafatı daha böyük olar. Allah təala sıxıntıya düşmüş bəndəsinə yardım edilməsini daha çox sevir. Bunun əksinə olaraq, imkan olduğu halda darda qalmış bir

möminə biganə və laqeyd yanaşmaq da ağır bir vəbaldır.

Rəsulullah (s.ə.s.) miniyinə minmək istəyənə yardım edərək mindirmək və ya əşyasını miniyinə yükləmək kimi xırda yardımınların belə, Allah Təala tərəfindən sədəqə olaraq qəbul edildiyini xəbər vermişdir. Bu, Rəbbimizin bəndələrinə olan sonsuz rəhmət və mərhəmətinin bir əsəridir.

Allah təala hər hansı bir xeyirxah əməl etmək istəyən müsəlmana yardım edən insana da, onun qazandığı savabın ey-nisini verir. Belə ki, bir hədisi-şerifdə belə buyurulur:

“Kim Allah yolunda cihada gedən bir şəxsi təchiz edərsə və lazımı ehtiyaclarını qarşılıyarsa, sanki cihada getmiş kimi savab qazanar. Cihada gedən şəxsin geridə qalan ailəsinə gözəl şəkildə baxıb onların ehtiyaclarını qarşılıyan insan da sanki cihad etmiş kimi savab qazanar” (Buxari, Cihad, 38; Müslim, İmarə, 135-136).

Möminlər bir-birlərinə yardım etmək xüsusunda, bir tərəfi digər tərəfinə möhkəmçə keçirilmiş binalar kimi midir. Barmaqları bir-birinin arasına keçən və lazım gəldiyində bir-birini yub təmizləyən iki ələ bənzəyir ki, biri digərinin nöqsanını tamamlayır və səhvini düzəldir. Onu çirkin göstərmək, xətasını üzə çıxarmaq üçün deyil, təmiz və xeyirxah olması üçün çalışır.

Rəsulullah (s.ə.s.) belə buyurmuşdur: “Müsəlman, müsəlmanın qardaşıdır. Ona zülm və haqsızlıq etməz, köməyini əsirgəməz və onu xor görməz” (Müslim, Birr, 32).

“...Mömin, möminin qardaşıdır, onun dolanışığına yardım edər və onu qiyabında pisliklərə qarşı qoruyar”.

*İslam hər
insanın edə bilcəyi
bir yardım yolu
göstərməşdir. Belə ki, güclü-
zəif, varlı-kasib hər müsəl-
manın edə bilcəyi bir
yaxşılıq, xeyirxahlıq və
yardım mütləq mövcuddur.
Mühüm olan niyyətdəki
ixlas və
səmimiyyətdir.*

Əbu Hüreyrə (r.a.) da belə deyir:

“Mömin, (din) qardaşının aynasıdır. Onda bir eyib gördüğündə onu düzəldər”. (Buxari, əl-Ədəbul-Müfrəd, 238)

Yəni mömin, din qardaşına gördüyü hər şeyi səmimiyyətlə başa salar. Gözəl bir şey gördüğündə təqdir etdiyini bildirərək onu daha yaxşıya təşviq edər və pis bir şey gördükdə isə xəbərdar edərək düzəltməyə çalışır.

Bunun əksinə olaraq müsəlmanlar bir-birlərinə kömək olub bərk-bərk sarılmazlarsa, güc və qüvvətləri tükənərək ayaq üstə dura bilməyəcək hala gələr. Səmimi din qardaşlığı yaşadıqları təqdirdə isə, maddi-mənəvi bir sıra zəfərlərə nail olarlar. Tarixdə bunun bir çox misalına rast gəlmək mümkündür.

Fəzilət nümunələri

Əbu Hüreyrə (r.a) belə rəvayət edir:

“Darda qalan bir insan Peyğəmbər (s.ə.s.)in yanına gəlmışdı. Həzrət Peyğəmbərimiz səhabəyi-kiramı həmin şəxsə kömək etməyə təşviq etdi. Səhabədən bir nəfər:

“Mənim yanımda bu qədər mal var!” -dedi və gətirib yardım etdi. Camaatın arasında həmin insana yardım etməyən qalmadı və hər kənəyə imkanı çatırsa yardım etdi. Sonra Peyğəmbər (s.ə.s.) belə buyurdu:

“Kim xeyirxah bir işi başladarsa və başqları da onu davam etdirərsə, həmin şəxs etdiyi xeyirxahlığın savabını əskiksiz alar və həmin xeyirxahlığı davam etdirənlərin savabının bir misli də ona verilər. Lakin onların mükafatından heç bir şey əskilməz.

Hər kim də pis bir cığır açarsa və bu cığırdan başqları da gedərsə, belə insana, həmin pis əməlin günahı əskiksiz verilər; bundan başqa açdığı

pis yolla gedənlərin günahlarının bir misli də yazılır. Lakin onların günahlarından heç bir şey azalmaz”. (İbn Macə, Müqəddimə, 14)

Həzrət Əli (r.a.)ın rəvayət etdiyinə görə Rəsulullah (s.ə.s.) müharibələrin ən çətin və qorxulu anlarında irəli atlır və hamı onun arxasına sıginirdi. Səfərdən qayıdanda və ya səfərdə olarkən isə ən arxada gedir və geri qalan zəif, taqətsiz insanlara yardım edərdi. Yəni onun hər halı Allahın bəndələrinə xidmət və yardım mahiyətində idi.

Rəsulullah (s.ə.s.): “Din qardaşın zalim da olsa, məzlam da olsa ona kömək et!” -buyurdu. Bir nəfər:

“-Ya Rəsulallah! Qardaşım məzlumdursa, ona kömək edim. Ancaq zalimdırsa, ona necə kömək edim?” - dedi. Rəsulullah (s.ə.s.)

“-Onu zülmədən çəkindirərək etdiyi zülmə mane olarsan. Şübhəsiz ki, bu, ona kömək etməkdir”. -buyurdu. (Buxari, Məzalim, 4, İkrah, 6; Tirmizi, Fitən, 68)

Rəsulullah (s.ə.s.) bir-biri ilə yardımlaşmaq barəsində nümunəvi davranışa sahib yəmənli bir qəbilə olan əşariləri mədh edərək belə buyurur:

“Əşarilər savaşda azuqələri bitmək üzrə olanlarla və ya Mədinədə ailələrinin qidası azalanlarla yanlarında nə varsa gətirib bir süfrənin üstünə tökərək bunu bir qabla aralarında bərabər şəkildə bölgələr. Məhz bu səbəbdən əşarilər məndəndir, mən də onlardanam” (Buxari, Şirkət, 1; Müslim, Fəzailus-Səhabə, 167).

İمام Cəfər Sadiqə:

“-Allah faizi nə üçün haram buyurmuşdur?” -deyə soruşduqda belə cavab vermişdir:

“-İnsanlar bir-birlərini ehsanlarından məhrum etməsin və bir-birlərindən yardımını əsirgəməsinlər, deyə haram buyurulmuşdur” (Əbu Nuaym, Hilyə, III, 194).

İnsanlar yalnız mənfəət qarşılığında borc verirlərsə, aralarındaki zəruri yardımlaşma fəziləti əsla meydana gələ bil-məz.

İمام Əzəm Əbu Hərifə həzrətləri dürüst, sadiq və yardımsevər bir tacir idi. Müştəri kasib və ya qohumu olarsa, onlardan qazanc əldə etməyərək malı aldığı qiymətə verir, hətta qazancının bir hissəsini müştəriyə bağışladığı belə olurdu. Bir dəfə yaşlı bir qadın gələrək:

“-Mən yoxsulam, bu paltarı mənə öz qiymətinə satarsanmı?” - dedi. İمام Əzəm:

“-Olar, dörd dirhəm ver, al!” - dedi. Qadın malın qiyməti çox ucuz olduğuna görə təəccüb edərək:

“-Mən yaşlı bir qadınam, mənimlə zərafat edirsən?” - dedi. İمام:

Yardımlaşma cəmiyyət halında yaşamağın zərurətlərindən biridir.

İnsanların bir-birinə yardım edərək xeyirxah əməllərdə yarışmaları, Allah Təalanın razi olduğu və islam, qardaşlığının əsasını təşkil edir. Çünkü zəif və möhtac olan hər kəsə yardım etmək imanın kamilliyinə dəlalət edir. Allah Təala belə əmr edir:

“...Yaxşılıq etməkdə və pis əməllərdən çəkinməkdə əlbir olun, günah iş görməkdə və düşməncilik etməkdə bir-biriniza kömək göstərməyin...”
(əl-Maidə, 2)

“-Bunun zarafatla heç bir əlaqəsi yoxdur. Bunları iki dəst kimi almışdım. Birini, ikisində verdiyim puldan dörd dirhəm aşağı satdım. Yəni bu paltar mənə dörd dirhəmə başa gəldi və bunu da sən al!” - dedi.

Xülasə, bir çox hikmət və iibrətlərlə dolu olan ilahi tənzim cəmiyyətdə yardım edən və ya yardım edilən bütün fəndləri maddi və mənəvi cəhətdən bir-birlərinə möhtac etmişdir. Bu səbəbdən varlı və güc sahibi olmayı qürur və təkəbbür vəsiləsi etmək düzgün deyil. Əksinə Allahın bəxş etdiyi bu nemətləri insanların xeyrinə sərf edərək axırətdə şərəfli bir məkan əldə etməyə çalışılmalıdır. Ehtiyac sahiblərinə yardım edərkən də böyük bir nəzakət göstərilməli və onlara təşəkkür edərcəsinə davranılmalıdır. Çünkü onların sayəsində ilahi rizaya nail olmaq mümkündür.

İslam hər insanın edə biləcəyi bir yardım yolu göstərmişdir. Belə ki, güclü-zəif, varlı-kasib hər müsəlmanın edə biləcəyi bir yaxşılıq, xeyirxahlıq və yardım mütləq mövcuddur. Mühüm olan niyyətdəki ixləs və səmimiyyətdir.

Afrikada Uşaq Olmaq

Afrikada uşaq olmaq, şəkər, şokolad və digər uşaqlarımızın sevərək, istəyərək və bəzən də biz ana-atalara ağlaya-ağlaya alındıqları şirin-şirin şeylərin dadını ancaq və ancaq oralara gedən bir "muzungu" yəni ağ adamin insafı və ya ikramı ilə dada bilməkdir.

Afrikada uşaq olmaq, evə dönən atanın cibindən şokolad çıxma ehtimalını düşünə bilməməkdir.

Afrikada uşaq olmaq, əslində, uşaq olmamaqdır. Oyuncaq kukla və ya bir oyuncaq avtomobil yerinə axşama tox çıxa bilməyi diləməkdir.

Afrikada uşaq olmaq, qarnını doyura biləcək hər hansı bir şeyə sevinə bilməkdir çox zaman, cürbəcür növ yeməklərlə bəzənmiş süfrələrə baxıb "sevdiyim bir şey yoxdur burada" deyə bilməməkdir.

Afrikada uşaq olmaq, səfaləti müxtəlif xalq nağıllarının qəhrəmanlarında deyil, şəxsən öz həyatında yaşamaqdır. Lakin bir fərq var ki, hekayənin sonunda, bu uşaqların həyatına əlində daşıdığı inci toppuzlu, sehirli dəyənəyiylə yaxşılıq mələkləri gəlməz. Onların nağılı necə başlamışdısa eyni şəkildə davam edər.

Afrikada uşaq olmaq, şəkər, şokolad və digər uşaqlarımızın sevərək, istəyərək və bəzən də biz ana-atalara ağlaya-ağlaya alındıqları şirin-şirin şeylərin dadını ancaq və ancaq oralara gedən bir "muzungu" yəni ağ adamin insafı və ya ikramı ilə dada bilməkdir.

Afrikada uşaq olmaq, evə dönən atanın cibindən şokolad çıxma ehtimalını düşünə bilməməkdir.

Afrikada uşaq olmaq "atanın cibindən, görəsən, bu axşam yardım təşkilatları tərəfindən paylanan, makaron və ya qarğıdalı unu paketi çıxarmı?" düşüncəsinin sahibi olmaqdır.

Afrikada uşaq olmaq, həyatın çətinliklərini aşmaq üçün ana-atalardan yardım növbələrindən necə önə keçiləcəyinə dair nəsihətlər dinləməkdir.

Afrikada uşaq olmaq, kiçik sıxıx-sal-

xax evlərdə yaşamaq, 3-4 otaqlı evlərin ancaq "sahib"lər tərəfindən istifadə ediləcəyinə inanmaqdır. Hamamlardan, mətbəxlərdən xəbərsiz olmaqdır.

Siyahını çıxaltmaq mümkünü de-səniz təxəyyülünüzü istifadə edin. Bir xəritə verdim əlinizə. Gerisini sizlər də tamamlaya bilərsiniz. Əslində, bu yazıya burada nöqtəni qoyub tamamlamaq ola bilər.

Lakin!

Heç məsuliyyətimiz yoxdurmu!

Gəlin, bir də hekayəyə ayna tutaq.

Mənim adım Ənəsdir!

Biz Afrikalyıq! Qardaşlaşım-bacılarım böyüdü. İndi hər bazar harasa gedirlər. Axşama evə qayıtdıqda onların pulları olur. Və bizə bəzi şeyler alıb gətirirlər. Atam bir bazar günü onları aparmışdı. Sonra da hər həftə sonu birlikdə getməyə başladılar. Atam bizə deyir ki: bir az daha böyükün sizləri də aparacağam. Amma bilmirik hara gedəcəyik. Bazar günü

getdikləri zaman heç vaxt bir kitab, journal, qələm, dəftər gətirmirlər. Həmişə yemək və geyim gətirirlər!

Mənim adım Səlmadır!

İsti bir gündə gözlərimi açdım. Sonra bir az böyüdüm. Məhəlləmizdən kə-nara çıxmaga başladığım zaman gözəl evlər gördüm. Bir dəfə atamdan soruşdum. Buralarda kimlər yaşayır deyə. Tanımadığım adlardan söylədi sonra da nə edəcəksən sən bunları, unut getsin, dedi. Hər zaman hardansa yemək torbaları gətirirdi. Atam işləmirdi. Necə gətirirsən deyə soruşdum. Yenə unut getsin dedi. Atam, heç kitab, qələm gətirmirdi. Nə vaxt istəsəm "qızım pulum yoxdur" deyirdi. Lakin hardansa müxtə-lif yeməklər tapırdı. Anlaya bilmirdim.

Afrikada uşaq olmaq, məktəb tapa bilməməkdir, parta, kitab, qələm, dəftər tapa bilməməkdir. Yelkənsiz xəyal gəmisini firtinalı okeanda alt-üst edilməsinə səs çıxara bilməmək, xəyallarını bir-bir itirməkdir Afrikada uşaq olmaq...

Təhsil ala bilmədən böyümək sonra da təhsilsizliyinin belə fərqini bilməməkdir.

İRADƏ VƏ SƏBİR AYI

RAMAZAN

Xüsusi olaraq seçilən Ramazan ayının böyük hörmətə layiq olmasının səbəblərindən biri də yaradılmışlara xoşbəxtliyin yolunu göstərən, qaranlıqlara aydınlıq gətirən xilaskar, İnsan ruhunun və cisminin şəfası - Qurani - Kərimin məhz bu ayda endirilməsidir. Ramazan ayı... Sən nə böyük sultansan! Möminlərin məhz bu ayda bütün nəfsani paslardan arınaraq din və imanlarında təzələnmələri, ruh və cismə bir vəhdətə gəlmələri, sanki yeni bir diriliş yaşamaları üçün bu aya xüsusi bir ibadət qoyulmuşdur.

Oruc Allah və axırət inamı məsələsində də səmimiyyətin göstəricisidir. Axırətə, qiyamətə iman və inam mövzusunda bir sıra tərəddüdləri olanlar dünyəvi hesablar naminə digər ibadətləri yerinə yetirə bilirlər. Amma oruc yalnız və yalnız Allahla qul arasında olduğundan bu ibadət sərf Allah üçün, savabını isə axırətdə Allahdan gözləyərək, umaraq yerinə yetirilir.

Oruc bir əzmlilik və iradə tərbiyəsidir. Oruc ibadətilə insan, nemətlər içində olmasına baxmayaq müəyyən bir zaman çərçivəsində onlardan istifadə etməməklə Allaha itaətində nə qədər qərarlı, iradəsinə nə dərəcədə hakim olacağını göstərir.

Ramazan orucu imanın çiçeyidir.

Orucun önemli hikmətlərindən biri də acliq və çətinlik içərisində olan Müsəlmanların sıxıntıları ilə yaşamaq, onların dərdlərini anlaya bilməkdir. Yenidən oyanmağa çağıran bu hikmətin özəyində ümmət anlayışı yerləşməkdədir. Vahid Məhəmməd ümməti. Adəmin övladları, Yaradan və doğru yola Yonəldən Allahın bacı və qardaşlar deyə vəsf etdiyi müsəlmanlar tək bir ümmət edilmişdir. Allah qardaşlarımızın, bacılarımızın dərdləri ilə dərdlənməyimizi istəmişdir.

Tələsin... Ramazan ayı xeyir, bərəkət ayıdır. İlın bütün aylarının ən xeyirlisi olan Ramazan ayında olunan yaxşılıqların qarşılığı qat-qat artıqlaması ilə verilir.

Tələsin... Bu ay hər il böyük bərəkət və xeyirlərlə gəlir...

Tələsin... Ramazan ayı saleh əməlləri-

mizi və xeyirlərimizi artırı bilmək üçün Yaradan tərəfindən nəsib edilmiş bir fürsətdir.

Tələsin... Bu fürsəti layiqincə dəyərləndirərək, bu ayda saleh əməllərini, gözəllikləri artırınlar, xeyirlərini artırınlar mütləq və mütləq Ramazanın gətirdiyi xeyir və bərəkətlərdən daha çox yararlanmış olacaqlar!!! Necə ki, nümunəvi İnsan olan Allah Rəsulunun müjdələdiyi kimi rəhmət, məğfirət və cəhənnəmdən xilas olmaq mükafatına nail olacaqlar. Tələsin... Allahın firqəsi olmağa, onun Rəsulunun yanında yer tutmağa, Allahın sevimli qulunun şəfaətinə nail olmağa, tələsin! Bu ay Allahı sevənlərin, ona can atanların ayıdır. Vədud Allahın sevgisinə can atmağa, Onun rəhməti və bərəkəti altında kölgələnməyə tələsin...

Ramazan ayı fürsətdir. İnsanın günahlardan arınaraq, təmizlənərək bayrama, bağışlanmış, rahat bir şəkildə girə bilməsi üçün bir fürsətdir. Bayrama təmizlənərək, yenilənərək gəlməyin yolu -Bizə şah damımızdan da yaxın olan Allaha ixləsla, səmimi şəkildə ibadət etmək, sərf Rəbbi-

mizin rızasını, razılığını düşünərək oruc tutmaq və yol göstərən Allahın bizlər üçün sevib seçdiyi Rəsulunun yolunu tutaraq çətinlikdə, darda, müsibətdə olan Məhəmməd ümməti üçün bütün anamlarda sədəqələr verməkdir...

Necə yardımlaşacaq? Rəsulun öyrətdiyi kimi... əlimiz, dilimiz, qəlbimizlə. Möminin başqa bir möminin halından pərişan olması, ona yardımın yollarını düşünməsi, ən azından onu xatırlaması duaya keçə bilər... Bu gün dünya barıt dolu çəlləyi xatırladığıdır. Bigənəlik edərək qaçmağa, üz çevirməyə yerimiz və haqqımız yoxdur. Dünyanın alov - alov yandığı bir zaman və Rəhmət, məğfirət, xilas zamanı Ramazan ayı...

Tələsin, yardımlaşmağa, dualaşmağa tələsin...

Tələsin... Hər zaman Ramazanı yaşamağa tələsin. Hər ayınızı Ramazan edə bilmək şansınızın olduğunu unutmayın.

Ey azərbaycanlı müsəlman bacı və qardaşlarım, Ramazan ayınız mübarək olsun! Keyirlərə vəsilə olsun!

Ya Rəbbim, Ramazan ayımızı layiqli şəkildə yaşamağımıza yardım et. Ya Rəbbim, biz niyyət etdik Sənin rizan üçün Ramazan ayını oruc tutmağa. Allahım, Ramazanımızı, Ramazanlarımızı qaranlıqdan aydınlığa çıxmamıza bir vəsilə et...

Allahım, bizi təmizlə, bir ömrə bərabər Qədir gecəsini yaxalamağı bizə nəsib et! Allahım, Kərim və Şəfa olan Quranımızın nurundan, şəfasından bizi məhrum etmə! Sən duaları qəbul edən Mucib Allahsan, dualarımızı qəbul eylə, ibadətimizi qəbul eylə. Həmd olsun Sənə, ya Rəbbimiz... Sevgili qulun Məhəmmədə və onun ailəsi nə salam olsun. Salam olsun bütün müsəlmanlara, Salam olsun dünyamıza!

Oruc bir əzmlilik və irada tarbiyəsidir. Oruc ibadətilə insan, nemətlər içində olmasına baxmayaraq müəyyən bir zaman çərçivəsində onlardan istifadə etməməklə Allaha itaatində nə qədər qərarlı, iradəsinə nə dərəcədə hakim olacağıni göstərir. Ramazan orucu imanın çıçayıdır.

SALAVAT VƏ QURTULUŞ

Prof. Dr. Nevzat Tarhan "Psixoloji döyüş boz təbliğat" adlı kitabında belə bir hadisəni danışır:

Melanxolik depressiyası içərisində olan təxminən 60 yaşlı S. A. adlı bir kişi, heç bir şeydən zövq almir, özünü işə yaramayan dəyərsiz biri kimi hiss edir və nəticədə çox əziyyət çekir. Evində tək başına olarkən bir qərar verir. Bu ağrılardan xilas olmağın tək və qısa yolu vardır, o da özünü öldürmək. Gicgahına silahi söykəyir, tətiyə basmaq üzrə ikən kiçik yaşlarından etibarən hər zaman vacib bir işə başlamazdan əvvəl etdiyi şeyi edər və salavat çəkməyə başlayar. O anda birdən "aman Allahım mən nə edirəm, intihar sənə qarşı gəlməkdir" deyər və canına qıymaqdan son anda imtina edər.

Bu hadisədə görüldüyü kimi zərbə və ya şok kimi anlarda insanın içindəki enerji xaricə əks olunur. Bu şəxsin əməli yaxşı və ya pis, az və ya çox onu bilmərik, amma

tək bildiyimiz şey içindəki enerjinin salavat ilə dolu olmasıdır.

İnsanda bir şürə birdə şüuraltı vardır. Psixoloqlar bunu buz dağına bənzədir. Buz dağının görünən qismi şürə, altında qalan və görünməyən qismi isə şüuraltıdır. Çəkilən şəkillərə baxınca buz dağının görülməyən qismi görülən qismindən qat-qat çıxdır. Deməli, şüuraltımız həyatımızın çoxunu əhatə edir.

Cozef Murphy "Şüuraltınız sizin böyük qaranlıq otağınızdır. Cöldəki həyatınızın inkişaf etdiyi gizli yerdir. Şüuraltınızı, yaxşı ya da pis bütün toxumların cürcərib səpiləcəyi zəngin bir torpaq yatağı olaraq düşünün. Tikanlı bitki əksəniz, üzüm yiğə bilərsinizmi?"

Buna görə bir insan həyatında ruhuna heç zikir ağacını, salavat gülünü əkmədisə necə olar ki, əzraillə qarşılaşlığı ən böyük şok halında dilindən "La ilahə illəllah" zikrinin meyvə verməsini gözləyər.

Mustafa Veyiszadə müəllim hüzuruna gələn şagirdlərinə salavat gətirmələrini nəsihət edər və unutmamaları üçün də kodlaşdırırlar edər "balam, hər məscidin yanından keçərkən salavat gətir" deyərmiş. Məscid və salavat o uşaq üçün inteqrasiya olunur, şüuraltına yerləşir. Məscidi gördüyü an salavat gətirməsi kodlaşdırılır və ömürünün sonuna qədər silinmədən qalır.

İnsan beyni daha ana bətnində qeyd etməyə başlayır və bu onun həyatının sonuna qədər davam edir. Ana bətnində qeyd etməyə başlayan dünyadan ən mükəmməl qeyd cihazları olan uşaqlarımızın yaddaş kartlarını salavatlarla, sözü tövhidlərləmi, yoxsa popçular və topçularlamı doldururraq, bir düşünək. Peyğəmbər (s.ə.s.) hədiyi şərifdə; "Uşaqlarınıza ilk söz olaraq "lə iləhə illəllah" sözünü dedirdin" (Hakim-Müstədrək) Başqa bir hədisdə "kimin son sözü "lə iləhə illalah" olsa o cənnətlilikdir", buyurmuşdur.

Uşağımiza bəlkə son söz olaraq "lə iləhə illəllah" sözünü dedirtmək əlimizdə deyil, bu bir qədəri ilahidir amma ilk sözləri dedirtmək ana-ata olaraq bizim əlimizdədir. Bizlər kiçik balaların şüuraltına zikir və salavat təlqinlərində olsaq son anda dildən bu sözlər tökülər.

Son sözlərimizi Abdulhadi Əminin salavatı ilə bağlayaqq ki, göndərilən salavatlar hörmətinə son nəfəsimiz salavatlar yoldaşlığında bədənimizi tərk edə bilsin.

"Allahım sevgilin Məhəmməd Mustafa (s.ə.s.) razı olana qədər salat və salam et. Həbibin (s.ə.s.) Allahım raziyam rəhmət dəryası daşdı, məmnunam dəyənə qədər salatı salam et" (Ustad Əli Ülvi Qurucu Xatırəleri).

Allahümmə Salli ala Seyyidinə və Nəbiyyinə Məhəmmədin və ala ali Məhəmməd ...

Ya Rəsulallah!

Yaxşını əyridən seçə bilməyi,
Biz səndən öyrəndik, ya Rəsulallah.

Yaxşılıq eyləyib qədir bilməyi,
Biz səndən öyrəndik, ya Rəsulallah.

Sevgidə böyükdün, təqvada uca,
Səni tək yaratdı Yaradan Allah.
Yaxşılıq eyləyib ömrün boyunca,
Bizlərdən ayrıldın, ya Rəsulallah.

Günəş tək parladın səmalarda sən,
Nurunu səninlə yayırıdı Allah.
Dünyanın nəfsani nemətlərindən,
Ayrılıb yaşadın, ya Rəsulallah.

Dəvasız aləmdə bir təbib kimi,
Gözlərə nur oldun, qəlblərə fərah.
İnancı şil olmuş indi dərdini,
Kimlərə söyləsin, ya Rəsulallah?

Yüz sıfət toplanır hər şəxsiyyətdə,
Zülmətə çevrilir hər nurlu sabah.
Ümmətin doğrunun olduğu yerdə,
Əyriyə üz tutur, ya Rəsulallah.

Eldar Kərimov

UZUNÖMÜRLÜ AİLƏLƏRİN SİRRI

Uzunömürlü ailə olmaq yeni ailə quran hər bir gəncin arzusudur. İnanıram ki, gənclər ətrafların-dakı oğul-uşaq sahibi olan ailələrə bax-dıqda xəyallarında öz gələcək həyatlarını qururlar. Bu xəyallarının gerçəkləşməsi ilk növbədə qurdıqları ailənin uzun-ömürlü olmasına bağlıdır. Son vaxtlar cə-miyyətimizdə ailədaxili münaqişələrin, bunun nəticəsində də boşanma hallarının artdığı müşahidə edilir. Təbii ki, yeni ailə quranlara çox maraqlıdır: Uzun-ömürli ailələrin sırrı nədədir?

Qarşılıqlı hörmət

Ailədə birinci qayda olaraq qarşılıqlı hörmətdir.

Ailədə nə qədər problem olsa da, tərəf-lər bir-birilərinə qarşı hörməti əsirgə-məməlidir. Ər-arvad arasında kobud söz olmamalı, təhqirə yol verilməməlidir. Xoşagəlməz hadisələrdən qarşı tərəfə təsir göstərmək məqsədi ilə istifadə olunmamalıdır. Danışarkən səs tonuna və vurgulara xüsusi diqqət yetirməlidir.

Sevginizi gizləməyin

“Mən sevgimi büruzə verə bilmirəm” cümləsi lügətinizdən çıxarılmalıdır. Tə-rəflər sevgi dilinə uyğun metodlar seç-məlidir. Bəzən kiçik bir hədiyyə, şirin bir söz də köməyinizə çata bilər.

Bir-birinizə vaxt ayırin

Ailədə tərəflər bir-birilərinə vaxt ayırmalıdır. İş, sosial həyat buna imkan verməsə də, tərəflər birlikdə söhbət etməyi, gəzməyi, yemək yeməyi unutma-libildirlər.

Fədakarlıq etməkdən çəkinməyin

Fədakarlıq ailədə ən vacib şərtlərdən biridir. Çünkü bir-birilərini sevən iki şəx-sin nəfsi istəkləri bir müddət sonra tükə-nə bilər. Belə olan halda ər və arvadın qarşılıqlı fədakarlıq göstərmələri onlar arasındaki sevgini əsl məhəbbətə çevirir. Ailənin uzunömürlü olmasında isə bu, çox vacib amildir.

Ailələrə qiymət verək

Tərəflər bir-birilərinin ailələrinə (ata-anasına, bacı-qardaşına) öz ailələri kimi qiymət verməli, hörmət göstərməlidir-lər. Bu, onların bir-birilərinə olan hör-

mətindən irəli gələn təbii davranış olmalıdır. Hətta ailə üzvlərinə göstərilən hörmət bəzi hallarda ər-arvad arasında yaşanan müəyyən anlaşılmazlıqların ortadan qaldırılmasında ən təsirli amil kimi özünü göstərir.

Əvvəl həyat yoldaşı, sonra uşaq

Bəzən tərəflər uşaqları ön plana çıxararaq bir-birilərinə qarşı vəzifələrini gözardı edirlər. Halbuki tərəflər arasında ünsiyyət nə qədər möhkəm olsa, bu ailədəki uşaqların psixoloji inkişafına da bir o qədər müsbət təsir göstərər.

Boşanmaqla bir-birinizi hədələməyin

Hər bir ailədə bu və ya digər şəkildə mübahisələr ola bilər. Ancaq tərəflər arasında pərdə götürülmədiyi təqdirdə bu, ailə həyatının davam etdirilməsi üçün o qədər də təhlükəyə səbəb olmaz. Əksinə, bəzən belə mübahisələr səhvləri görmək baxımından ailənin gələcəyinə müsbət təsir göstərər. Mübahisələr za-

manı yol verdiyimiz ən böyük səhvlərdən biri də qarşılıqlı hədə-qorxulara baş vurmaqdır. Bəzi ailələr bir-birilərinə qarşı sevgilərindən istifadə edərək aralarında yaranan kiçik mübahisələrdə belə tez-tez boşanma məsələsini ortaya atırlar. Öz fikirlərinə bir-birilərinə gözdağı verməyə çalışırlar. Bu davranış ilk vaxtlar istənilən nəticəni versə də, zaman keçdikcə adiləşməyə başlayır və təhlükəyə çevrilir. Bu vəziyyətdə ən böyük zərbəyə məruz qalan isə boşanma sözünü ortaya atan tərəf olur. Beləliklə, mübahisələr kəskinləşir və hər mübahisə ailənin bir az da parçalanmasına səbəb olur. Tərəflər əvvəl bu sözə adı bir şey kimi baxsa da, sonralar dediklərinə özləri də inanmağa başlayırlar. Mübahisə zamanı zarafatla da olsa boşanma sözünü dilinizə gətirməyin. Və ən başlıcası boşanmanın bir ailənin dağılması demək olduğunu unutmayın.

Çiçəklər Sultanı

Uzaqda Seyhan deyilən bir yer var idi. Orada nə bir ağac, hətta su belə yox idi. Birdən nədənsə o səhraya bir toxum düşdü. Bu toxum susuz cücərərək cavan bitki halına gəldi. Bu bitki çox əziyyətlərə qatlaşdı, üzərindən firtına, külək keçdi. Lakin bitki bütün bu əziyyətlərə dözdü, böyüdü və gözəl bir çiçək halına gəldi. O çiçək ki, onun ətri bütün yer üzünü bürüdü. Bu çiçəyi canlı da, cansız da sevirdi, yalnız tikanlardan başqa. Tikanlar ciçəyə əzab verirdilər. O isə özündən sonra gələn bitkilər üçün yenə də solmurdu. Bu çiçək haqqında eşidənlər dünyanın hər tərəfindən axışib gəldilər. Demək olar ki, o ucsuz-bucaqsız səhrada bitkilərin, güllərin sayı getdikcə çoxaldı, sular axmağa başladı. Digər bitkilər bu ciçəyin başında gecəgündüz dayanır, onu tikanlardan və kollardan qoruyurdular. Ancaq onu qoruyan var idi. Beləcə bir müddət keçdikdən sonra çiçək böyüüb yaşılı ağac halına gəldi. Artıq qocalmışdı. O, digər bitkilərə, güllərə gözəl sözlər danişir, nəsihətlər verirdi. Nəhayət, bu çiçək öz sonunun yaxınlaşdığını hiss etdi. Çox vaxt bükülmüş vəziyyətdə olurdu. Bitkilər, güllər narahatlıq keçirirdilər. Artıq son gəldi, bu gözəl bitki başını yerə qoydu. Son sözlerini özündən sonra gələnlərə söylədi və gözlərini yumaraq əbədi səadətə qovuşdu. Onun getməyi yer üzündə olan hər şeyi sarsıtdı. Bir də bundan sonra Onun kimi bir çiçək gəlməyəcəkdir və gözəl ətri ilə yer üzünü bürüməyəcəkdir.

Şahverdiyeva Gülər

Allah sizi çox sevir

Mövzumuza çox dəyərli müəlli-mimizin sözü ilə başlamaq istəyirəm. "Niyyət etdim Allah rızası üçün aləmin hidayətinə Bismillah". Həqiqətən, "Bismillah"da çox sırlar gizlidir. Mənəsi "Allahın adıyla" olan bu kəlmə, doğrudan da, hər işin açarıdır. Sizcə hər işə Bismillahla başlasaq Allah bizi sevməzmi? O Allah ki, bizə istəmədiyimiz halda gözümüzü (görmək üçün), əllərimizi (təxunmaq üçün) və s. vermişdir. Məntiqli düşünək, istəsək bizə nələri verər Uca Allahımız...

Allah, həqiqətən, bizi çox sevir. Oxuduğum və çox bəyəndiyim mövzunu sizinlə paylaşmaq istəyirəm.

Allah Təalanın sizə olan sevgisini bilmək istəyirsinizsə, bunlara diqqət edin:

1. Sizə din və hidayəti vermişsə, bilin ki, Allah sizi sevir.

2. Əgər sizə çətinlik, problemlər vermişsə, bilin ki, Allah sizi sevir. Çünkü sizin dua edən səsinizi eşitmək istəyir.

3. Əgər sizə az vermişsə, bilin ki, Allah sizi sevir və axırətdə çox verəcəyini bildirir.

4. Sizə razı olma sevgisini vermişsə, bilin ki, Allah sizi sevir, ən gözəl nemətini ehsan etmişdir.

5. Sizə səbir etmək sevgisini vermişsə, bilin ki, Allah sizi sevir və mütləq qazanınlardan olacaqsınız.

6. Sizə ixləs nemətini vermişsə, bilin ki, Allah sizi sevir. Bu halda Ona qarşı ixləslə olmalısınız.

7. Əgər sizə sıxıntı vermişsə, bilin ki, Al-

lah sizi sevir, sizdən həmd və şükür etməni gözləyir.

8. Əgər sizə kədər vermişsə, bilin ki, Allah sizi sevir, imanınızı sınayır.

9. Əgər sizə mal vermişsə, bilin ki, Allah sizi sevir. Bu halda yoxsula qarşı xəsislik etməməlisiniz.

10. Əgər sizə yoxsulluq vermişsə, bilin ki, Allah sizi sevir. Çünkü maldan daha dəyərlisini vermişdir.

11. Əgər sizə anlayışlı qəlb və danışan dil vermişsə, bilin ki, Allah sizi sevir. Ürəyinizi və dilinizi xeyir və ixləşli işlərdə istifadə edin.

12. Əgər sizə namaz qılmağı, oruc tutmağı, Qurani-Kərim oxumağı və gecə ibadətini vermişsə, bilin ki, Allah sizi sevir və bunları tərk etməməyinizi istəyir.

13. Əgər sizə (ən əsası) İslam nemətini vermişsə, bilin ki, Allah sizi sevir. Allah Təala sizi sevdiyi halda siz niyə Onu sevmirsiniz?

Məntiqlə düşünsək Allah bizə çox şeylər verib, amma biz Ondan sevgimizi belə əsir-gəyirik. Yenə də Allah Təala biz qullarını çox sevər və heç unutmaz.

Mövzumuza ayəyi-kərimələrlə son vermək istəyirəm.

"Rəbbinizə yalvara-yalvara, həm də gizlicə dua edin. Şübhəsiz ki, O, həddi aşanları (qışqıraraq dua edənləri) sevməz" (Əl-Əraf surəsi, 55).

"İman gətirib yaxşı işlər görənlər isə - Biz heç kəsi qüvvəsi yetdiyindən artıq yüksəkləmərik - cənnətlikdirlər, onlar ora-da əbədi qalacaqlar" (Əl-Əraf surəsi, 42).

YENİ

BIONNEX

SAÇ AĞARMASINA QARŞI TƏBİİ VASİTƏ

Aparılan klinik testlərdə iştirakçıların
83%-də ağ saçların
təbii rənginə döndüyü
təsdiqlənmişdir.

NATURAL
TRIOCOMPLEX CX17

ƏVVƏL

SONRA

Farcoderm Fransa və İsvəgranın birgə amakdaşlığı ilə
klinik və dermatoloji olaraq test edilmişdir.

Farcoderm®
TESTED WELLNESS

0125683685 0502134624
e-mail; info@bionnex.az

www.bionnex.az

BİZİM AİLƏ /İYUL-AVQUST- 2012

35

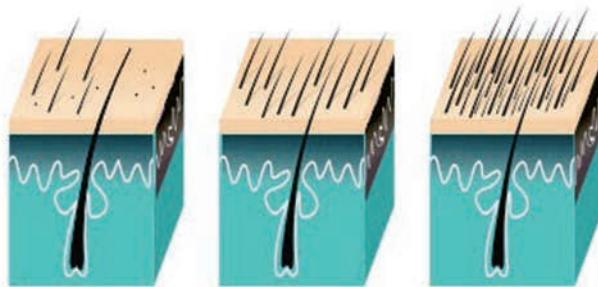
ELMİ CƏHƏTDƏN SÜBÜT OLUNMUŞ NƏTİCƏLƏRİ

BIONNEX Saç Tökülməsinə qarşı Orqanik Şampun seriyalarının yüksək təsirlilik effektləri və təhlükəsizliyi FARCODERM SWITZERLAND-la əməkdaşlıq sayasında tibbi yoxlamalar nəticəsində sübut olunmuşdur.

APARILAN KLİNİK İŞLƏRİN NƏTİCƏSİNDE
3 AY MÜDDƏTİNDƏ İSTİFADƏÇİLƏRİN

90%

saç tökülməsinin qarşısını alır

BIONNEX

Cosmetic Products out of Nature's Garden

CAREX
LABORATORIES
İstanbul • Turkey

Available at
all
pharmacies

Dermatologically and Clinically tested in collaboration with Farcoderm & Switzerland

Farcoderm

P +90 216 527 39 22

F +90 216 527 74 06

E info@bionnex.com

www.bionnex.com

BIONNEX

Orqanik formula ilə saç tökülməsinə son

Aparılan klinik işlərin nəticəsində
3. ay müddətində istifadəçilərin

90%

saç tökülməsinin qarşısını
alır

APARILAN

Azərbaycan Tibb Universitetinin dosenti, tibb elmlər namizədi, ƏLİYEV AQİL

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının statistikasına görə, Yer üzündə 5 milyarda yaxın insan kariyesdən əziyyət çəkir. Azərbaycanda isə bu rəqəm 90-95% təşkil edir. Stomatoloq Aqil Əliyev ilə söhbətimiz də məhz bu aktual mövzu ilə bağlıdır.

Bizim Aile: Kariyes nədir?

A. Əliyev: Kariyes dünyada ən geniş yayılmış xəstəlikdir. Bu potoloji proses zamanı dişin toxumaları zədələnir, demineralizasiya uğrayır. Nəticədə, dişdə boşluq əmələ gəlir. Bizim eradan 3000 il əvvəl yaşayan insanların da kariyesdən əziyyət çəkdiyi məlumdur.

Bizim Aile: Kariyesin yaranma səbəbləri nədədir?

A. Əliyev: Kariyesin yaranma səbəbi diş ərpindəki mikroorqanizmlərin həyat fəaliyyəti nəticəsində əmələ gələn üzvi turşuların (xüsusən də süd turşusunun) dişin sərt toxumasına göstərdiyi təsiri nəticəsində dişin mina qatının zədələnməsi və mikroorqanizmlərin (*streptococcus mutans* və s.) dişə daxil olmasına.

Səbəblər bunlardır:

1. Ağız boşluğu mikroorqanizmlərin tərkibi;
2. Qidalanma xarakteri (karbohidrotların coxluğu);
3. İfraz olunan tüpürçeyin həm miqdarı, həm də keyfiyyəti;
5. Orqanizmə daxil olan ftorun miqdarı;
6. Orqanizmə ekstremal təsirlər, məsələn, şüalanma.

Bizim Aile: Kariyesin qarşısını almaq üçün nə edilməlidir?

A. Əliyev: Kariyesin qarşısını almaq üçün qidalanma rejiminə riayət olunmalıdır. Yəni, mümkün qədər karbohidrotlardan (şirniyyatlar) zəngin qidalardan imtina edilməlidir, immun sisteminə fikir verməli və mütəmadi olaraq stomatoloji müayinədən ke-

çirilməlidir. Kariyesin profilaktikası üçün şirniyyatdan, sitrus meyvələrdən hazırlanmış şirələrdən və s. az istifadə olunmalı və ya istifadə etdikdən sonra dərhal dişlər təmizlənməlidir.

Bizim Aile: Ağızda xoşagelməz qoxunun olmasının səbəbləri nədir?

A. Əliyev: Ağızda xoşagelməz qoxunun çox müxtəlif səbəbləri vardır. Kariyes boşluqlarında qida ləngidiyi üçün qoxuya səbəb olur. Lakin təkcə ağız boşluğu problemləri ilə əlaqədar olmaya da bilər. Bunlara daxildir:

1. Ağız boşluğunun gigiyenəsinin pis olması (diş ərpi, diş daşları)
2. Diş əti xəstəlikləri (diş əti qanaxmaları, diş əti iltihabı)
3. Mədə-bağırsaq xəstəlikləri
4. Mədə turşuluğunun yüksək olması.
5. Burun-boğaz xəstəlikləri (angina, farinquit, haymoritlər)

Bizim Aile: Azərbaycanın hansı bölgələrində diş xəstəlikləri daha geniş yayılıb?

A. Əliyev: Azərbaycanın Bakı və şimal-qərb bölgəsi olan Şəki-Zaqatala zonasında ağız boşluğu xəstəlikləri geniş yayılıb. Səbəbi isə qəbul olunan sularda mikro və makroelementlərin azlığıdır.

Bizim Aile: Ağız boşluğunun gigiyenəsinə əməl etmək üçün nə kimi tədbirlər görülməlidir?

A. Əliyev: Dişləri və ağız boşluğunun təmiz saxlanması, 6 aydan bir profilaktik stomatoloji müayinədən keçirilməsi çox vacibdir. Buraya addir: dişlərin müntəzəm firçalanması, diş pastalarının düzgün seçiləməsi, diş yaxalayıcılarından, floslardan (diş sapı) istifadə edilməsi.

QOLBAĞI

Hazırlanması:

Şəkil 1. İstifadə edilən ləvazimatlar: qayçı, ip, iki fərqli rəngdə muncuq, bağlama aparatı.

Şəkil 2. İpə əvvəl şəffaf rəngli muncuqdan 5 ədəd keçiririk və ipi düyünləyirik.

Şəkil 3. İpə bənövşəyi rəngdəki muncuqdan 1 ədəd alırıq.

Şəkil 4. Həmin ipin ucunu, ipin çıxdığı muncuğun qarşısındakı muncuqdan keçiririk.

Şəkil 5. Yenə ipə 4 şəffaf rəngdəki muncuqdan keçiririk.

Şəkil 6. Həmin ipin çıxdığı muncuğun digər tərəfindən ipi keçiririk.

Şəkil 7. İlk güldə olduğu kimi, ipə yenə bir ədəd bənövşəyi muncuq keçiririk.

Şəkil 8. İki gül alınmış olur.

Şəkil 9. Qolumuzun ölçüsündə olacaq qədər gül düzəldirik. Ucuna bağlama aparatı birləşdiririk.

Şəkil 10. Qolbağımız hazırdır.

1

2

3

4

5

6

10

9

8

7

Psixoloji test

Probleminizi həll etməyə qadır sinizmi?

1. Probleminizi və başınıza gələn pis hadisə barədə bölüşürsünümü?

- A) Xeyir. Bu mənə kömək etmir.- 3
- B) Hə. Münasib həmsöhbət varsa - 1
- C) Həmişə yox. Hərənin öz dərdi var-2

2. Probleminizə görə çox fikir edirsinizmi?

- A) Həmişə və çox ağır- 4
- B) Hər şey vəziyyətdən asılıdır -0
- C) Razılaşırıam, çünki gec-tez hər bir çətinliyin sonu gələcək -2

3. Siz çox fikirlisiniz. Bu halda nə edirsiniz?

- A) Çoxdan arzuladığımı həyata keçirirəm -0
- B) Yaxşı dostlarımla görüşürəm -2
- C) Evdə otururam və özümə yazığım gəlir -4

4. Yaxın adamınız sizin xətrinizə deyib. Nə edəcəksiniz?

- A) Özümə qapanacağam-3
- B) İzahat tələb edəcəm -0
- C) Dərdimi qulaq asmağa hazır olan adamlı bölüşəcəm -1

5. Xoşbəxt anlarda

- A) Bəxbəxtlik barədə düşünmürəm -1
- B) Xoşbəxtliyimin bitəcəyi barədə fikirlər məni rahat buraxmir. -3
- C) Həyatda problemlərin çox olmasını barədə unutmuram -5

6. Psixiatrlara münasibətiniz necədir?

- A) Onun xəstəsi olmaq istəməzdim -4
- B) Onlar coxlarına kömək edir -2
- C) İnsan öz-özünə kömək etmək iqtidarındadır -3

7. Sizin fikrinizcə tale

- A) Həmişə sizi sınaga çekir-5
- B) Sizi gözümçixdiya salır -2
- C) Sizin tərəfinizdədir -1

8. Sevdiyiniz adamlı dalaşandan sonra qəzəbiniz yavaş-yavaş soyuyur və siz nə barədə düşünürsünüz?

- A) Keçmişdə olan xoş hadisələr barədə -1
- B) Gizli qisas barədə- 2
- C) Ondan çəkdiyiniz eziyyət barədə -3

Nəticələr

7-15 xal

Siz çətinliklərlə, hətta bədbəxtliklə asanlıqla razılışırsınız. Çünkü onlara düzgün qiymət verməyi bacarırsınız. Əsası sizin özünüzə yazığınız gəlir (bir çoxlarına xas olan zəiflik). Sizin ruhi müvazinətinizə qibtə etmək olar

16-26 xal

Tez-tez öz taleyinizdən gileyənlər sizin. Problem və çətinliklərinizi başqalarının üzərinə tökməyi xoşlayırsınız. Kiminsə şəvqətinə ehtiyacınız var. Bəlkə ən yaxşısı özünüzü idarə etməyi öyrənməyinizdir.

27-36 xal

Öz dərdlərinizin öhdəsindən gələ bil-mirsiniz. Bəlkə elə buna görə onlar sizə əzab verirlər. Siz özünüzə qapanırsınız və tez-tez özünüzə yazığınız gəlir.

Bir çox xəstəliklərin dərmanı - ALBALI

Meyvələr içərisində albalı da-dına, rənginə, gözəlliyinə görə seçilir. Ağacının hündürlüyü 5-10 metr olur. Yaz gələndə albalı ağacları ağ və ya ağ-çəhrayı çiçəklər açır, sanki bağ-bağçalar ağ örpəyə bürü-nür. Həmin bu ağ-çəhrayimtl çiçəklər-dən bir azdan sonra sırgayabənzər sallaq saplağın ucunda açıq-qırmızı, tünd-qırmızı və ya qarayaçalan muncuqlara oxşa-yan şirəli giləmeyvələr yetişir.

Albalı faydalı meyvədir. Çünkü onun tərkibində orqanizm üçün lazım olan vitaminlər var. Albalının təzə yetişmiş gilə-meyvələri yeyilir, qurudulur, ondan mü-rəbbə, kompot, şerbət və s. hazırlanır. Yarpağında boyaq maddəsi var. Albalı ağacları həm də qollu-budaqlı olur. Res-publikamızda ən çox Gəncə, Göyçay, Gü-lüs, Əndəmic, Avropa sortlarından Ana-dolu, Şpanka və s. yetişdirilir.

Yabanı albalı aprel-mayda çiçəkləyir. Meyvələri iyulun axırı və avqustda yetişir. Meyvəsi mədəni sortlara nisbətən xırda olub (8-10 mm diametrlı), qırmızı, tünd qırmızı və ya qara-bənövşəyidir. Turş və ya turşa-şirindir. Bəzən dadı acı olur, hər 3-4 ildən-bir bol məhsul verir. Tərkibində 12% şə-

kər (sadə şəkərlər), 2%-ə qədər üzvi tur-şu (alma və limon), karotin, C, B1, PP vitaminləri, fol turşusu (Bc), aşilayıcı və pektinli maddələr vardır. Meyvələri kompot, kisel, şirə, şerbət, şərab, mürəbbə və spirtsiz içkilər istehsalında işlədir. Albalının yarpaqları tərəvəzləri duza və sirkəyə qoyduqda istifadə edilir. Çeyir-dəyi və ləpəsi ətriyyat sənayesində, bəzi sabunların ətirləndirilməsində tətbiq olunur.

Albalının xalq təbabətində istifadəsi çox geniş və coxnovlüdür. Albalı şirəsi iştahı və həzmə yaxşılaşdırır, susuzluğu ya-tızdırır, bəlgəm gətirən, antiseptik və yüngül zəiflədici xüsusiyyətlərə malikdir, həmçinin dəyərli dietik məhsuldur. Süd ilə albalı şirəsi artrit, həmçinin yaxşı qan-kəsən və sidik qovan vasitə kimi tövsiyə olunur.

Müalicəvi məqsədlə albalının meyvə-lərindən alınmış ekstraktdan, yarpaqla-rından və meyvə səp -

Albalılı jele

Tərkibi:

300 ml. albalı şirəsi (kompotu)

300 ml. qaymaq (10-15%)

20 qr. jelatin

şəkər tozu (zövqə görə)

Hazırlanması:

Jelatini 100 ml. qaynadılmış soyuq suda isladıb 1 saat saxlayın. Qaymağın içində zövqünüzə görə şəkər tozu (məsələn, 3 x.q.) əlavə edib, dənələr əriyənədək qarışdırın. Şirə şirin deyilsə, ona da şəkər tozu əlavə edə bilərsiniz.

Şişmiş jelatinin yarısını ocağın üstünə qoyun, qaynara düşmək istəyən kimi götürün (qaynatmaq olmaz). Qaymaqla qarışdırın. Uyğun formalara (stəkan, badəyə, kasaya və s.) yarısından doldurun (onları əyri də qoya bilərsiniz, amma fikir verin, içindəki axıb tökülməsin). Soyuducuda tam donanadək, təxminən 3-4 saat saxlayın.

Yerdə qalan şişmiş jelatini də ocağın üstünə qoyub qaynara düşmək istəyəndə götürün. Onu albalı şirəsi (və ya kompot) ilə qarışdırın. Formalardaki qaymaqlı jelenin üstünə əlavə edin. Yenə də tam donması üçün soyuducuya qoyun (3-4 saat). Nuş olsun!.

lağından istifadə edilir. Yarpaqlarından alınmış sulu tinctura sarılığa qarşı, meyvə saplaşından alınmış sulu ekstrakt ishalə qarşı tətbiq olunur.

Albalı həm xolesterolu, həm də qandakı şəkəri azaltmağa kömək edir. 30 qram albalı sapını 1 litr suda 10 dəqiqə qaynadaraq hazırlayacağınız çay, böyrəkləri işlədərək sidikqovucu, qan və sidik yolları təmizləyici, öd axınını təmin edici təsir göstərə bilər. Albalıda olan kinik turşusu böyrəklərdə daş yaranmanın qarşısını alır və əgər daş varsa, yox etməyə kömək edir.

Qandakı zərərli maddələrin bədəndən uzaqlaşmasına kömək edir. Həddindən artıq dərman atmaqdən qaraciyərdə yaranan yükün azalmasında kömək edir. Nikotinin bədəndən itməsinə kömək edir.

Sağlamlığınızı təbii üsullarla qoruyun. Bu daha asandır.

Albalı piroqu

Tərkibi

3 ədəd yumurta

200 qr. kərə yağı

1 stəkan şəkər tozu

3 stəkan un

vanil, qabartma tozu

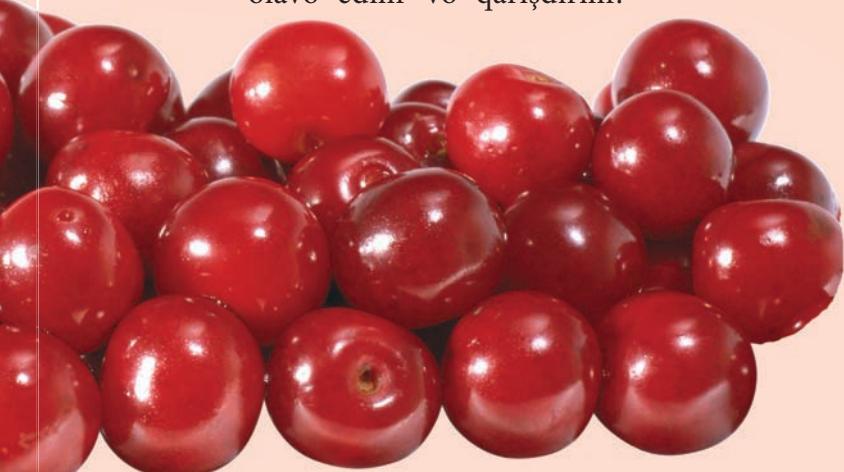
100 qr. albalı

2 x.qr. xama

Hazırlanma qaydası

Otaq temperaturunda yumşaldılmış yağın üzərinə 1 stəkan şəkər tozu qatılır və mikserlə qarışdırılır. Qarışdırıldıqca 3 ədəd yumurtanı növbə ilə əlavə edirik. Yaxşı çalındıqdan sonra 2 xörək qaşığı xama və vanil əlavə edilir və qarışdırılır.

Üzərinə 3 stəkan un (aramla) və 1 paket qabartma tozu əlavə edilir. 10-15 dəqiqə xəmir gözlədirilir. Alınmış qarışq orta yumşaqlıqda olur və qaşığın yardımıyla yağlanmış qaba töklülür. Əvvəlcədən hazırlanmış albalı xəmirə basılır. Albalı əvvəlcədən tu mu çıxarılır, bölünür və süzgəcə düzülür. Bu o məqsədlə edilir ki, su yaranmasın. 180 dərəcə qızdırılmış sobada bişirin. Hazır piroqun üzərinə zövqə görə pudra şəkəri də səpə bilərsiniz. Nuş olsun!

AÇMA ŞİRNİYYATI

Xəmir üçün:

4 stəkan un
1 armudu stəkan duru yağ
0.5 ç.q duz
1 ç.q maya
3 x.q şəkər tozu
Təxminən 1 stəkan su

İçlik üçün:

50-75 qr. marqarin

Hazırlanması:

Xəmir üçün lazımlı olan ərzaqları qaba əlavə edib yumşaq xəmir yoğururuq. Xəmiri 2-3 saat acıdırıq. Xəmiri 10-12 kündəyə ayırırıq. Kündələrin üzərinə yarı� çay qaşığı otaq temperaturunda yumşalmış marqarin qoyub, əlimizlə kündəni açırıq. Sonra bu açılmış xəmiri rulet kimi bükürük və bu vəziyyətdə 10 dəqiqə saxlayırıq. Sonra rulet formasında olan xəmiri uzadırıq və hər iki tərəfdən tutub bururuq. Daha sonra burulmuş xəmirin uclarını pubblik kimi bir-ləşdiririk. Hazırlanmış açmaları listə yiğirirıq. Üzərinə yumurta çekirik və qaraçörəkotu səpirik. Sobada 180 dərəcədə 35-40 dəqiqə bişiririk. Acmalarımız hazırdır. Nuş olsun !

YAY SALATI

Lazım olan ərzaqlar:

500 qr. toyuq filesi
300 qr. göbələk
400 qr. konservləşdirilmiş yaşıl noxud
yarım limonun suyu
şüyüb
duru yağ
mayonez
duz

Hazırlanması:

Toyuq filesi suda bişirilir, soyudulur. Kub şəklində doğranır. Üzərinə limon suyu tökülmüş, qarışdırılır, 1 saat saxlanır. Göbələklər təmizlənir, kub şəklində

doğranır. Sonra duru yağda qızardılır. Şüyüb xırda-xırda doğranır. File, göbələk, noxud, şüyüb, duz və mayonez tökülmüş qarışdırılır. Salatımız hazırdır. Nuş olsun!

HOLLAND PENDİRLİ və ALBALILI KARTOF KOTLETİ

Ərzaqlar.

Kartof – 2 ədəd
Soğan – 1 ədəd
Yumurta – 1 ədəd
Un – 1 xörək qasığı
Duz, istiot,

İç üçün

Holland pendiri -100 qr (6 ədəd katlet üçün)

Albalı – 20 ədəd (5 ədəd katlet üçün)

Qızartmaq üçün

Duru yağ
Yumurta -1 ədəd
Suxarı

Hazırlanması:

Kartofları bir qazana töküb bişirin. Sonra soyun 4-5 yerə bölün. Ət maşınının xırda gözündən soğanla birgə keçirin. Üzərinə duz, istiot, yumurta və unu əlavə edib əllə yoğurun. Holland pendirini sürt-

gəcdən keçirin və albalıları təmizləyin. Kartof xəmirini 11 yerə bölün. Hər birini yumurulayın sonra əliniz boyda yayın.

Yayılmış kartofun (6-nın) içində holland pendiri qoyun, bükün və əlinizlə forma verin. Qalan 5 kartofun içində isə albalı qoyun (4 ədəd). 15 dəqiqə soyuducuda saxlayın. Sonra kotleti əvvəlcə yumurtaya sonra isə suxarıya batırın. Tavaya yağ töküñ və kotletlərin hər tərəfini qızardın. Yeməyimiz hazırlıdır. Nuş olsun!

BADIMCAN BORUCUQLARI

4 porsiya üçün nəzərdə tutulub

Ərzaqlar:

2 iri badımcan
8 x.q bitki yağı
2 x.q mayonez
4 diş əzilmiş sarımsaq
 $\frac{1}{2}$ stəkan xırda doğranmış qoz
1 stəkan xırda doğranmış cəfəri və ya
keşniş

Hazırlanması:

Badımcanları qabıqlarını soymadan $\frac{1}{2}$

santimetr qalınlığında uzunsov dilimlər şəklində kəsin. Badımcanı bir qaba yiğin və üzərinə təxminən 2 xörək qasığı duz səpin. Üzərinə ağırlıq (qapaq və ya qab) qoyun və 30 dəqiqə müddətində kənardə saxlayın. Sonra badımcanları yuyun, yaxşıca süzün və qalın salfat və ya dəsmalla qurulayın.

Tavada yağı qızdırın. Badımcan dilimlərinin hər iki tərəfini təxminən 5 dəqiqə ərzində qızardın. Badımcanları tavadan çıxardin və üzərinə salfat sərilmiş dayaz qaba yiğib təxminən 5 dəqiqə yağını süzdürün. Dilimlər soyuduqdan sonra, hər birinin üzərinə (bir tərəfinə) təxminən 1 çay qasığı mayonez sürtün, üzərinə əzilmiş sarımsaq, qoz və bol göyərti səpin. Dilimləri rulet şəklində qatlayın. Nuş olsun!

“Təhsil + Tərbiyə = Uğurlu Nəsil”

Aprelin 28-i və 29-da “Ambassador” otelində “Pətək” yeni nəslin mənəvi tərbiyəsi İctimai Birliyinin tərbiyə mədəniyyətinin təkmilləşdirilməsinə və cəmiyyətimizdə bu sahədə fəallığın artırılmasına yönələn “Təhsil + Tərbiyə = Uğurlu Nəsil” adlı növbəti layihəsi keçirildi. Respublika himninin səsləndirilməsi ilə başlanan tədbiri giriş sözü ilə “Pətək” İctimai Birliyin sədri Sevinc Əsgərova açdı. Sevinc xanım çıkışında ölkəmizdə uşaq tərbiyəsi sahəsində yaranmış vəziyyətdən, mənəvi tərbiyənin şəxsiyyət üçün nə qədər əhəmiyyətli olduğunu, birliyin bu istiqamətdə apardığı işlərdən danışdı.

Daha sonra qonaqlara söz verildi və Azərbaycan Respublikası İnsan Hüquqları üzrə müvəkkilinin müavini Yeganə Cəfərova mənəviyyatın insan şəxsiyyətinin formalasmasındaki önemli yerini vurğuladı, birliyin uşaqların mənəvi tərbiyəsi üzrə apardığı yenilikçi fəaliyyətini qeyd etdi. Bakı Baş Təhsil İdarəsi “Məktəbdən kənar iş” şöbəsinin müdürü Qənirə Sultanova sərgi-təqdimatı və “Pətək” İctimai Birliyinin fəaliyyətini alqışladı, birliyin nəzdindəki kursların uşaqların intellektini inkişaf etdiriyini, onların mənəviyyatını zənginləşdirdiyini söylədi. Tədbirin qonağı, Şamaxı rayon Təhsil İdarəsinin müdürü Səadət Veysova belə ictimai birliliklərin bölgələrdə də fəaliyyət göstərməsinə böyük ehtiyac olduğunu sərgi iştirakçılarının diqqətinə çatdırıldı.

Sərgi-təqdimat xarakteri daşıyan bu tədbirdə “Pətək” İctimai Birliyinin uşaq tərbiyəsi sahəsindəki fəaliyyətini əks etdirən müxtəlif çap materialları, fotolar sərgilənir, qonaqlar hədəfi milli əxlaqi dəyərlərə sahib çıxan sağlam ruhlu, hərtərəfli inkişaf etmiş uğurlu nəsil yetişdirmək olan birliyin həyata keçirdiyi maraqlı tədbirlərlə, əldə etdiyi nailiyyətlərlə tanış olurdular.

Gün ərzində valideynləri sərgi ilə tanış olan balacalar burada qurulmuş (“Pətək”in nəzdində fəaliyyət göstərən) kukla teatrının tamaşalarına baxaraq əylənirdilər. Sərginin ikinci günü qonaqların diqqətinə layihə ərəfəsində həyata keçirilən sorğu, onun nəticələri, statistik göstəricilər və yaranmış vəziyyətdən çıkış yolları üçün “Pətək”in təkliflerinin də səsləndirildiyi videoçarx təqdim olundu.

“Pətək” yeni nəslin mənəvi tərbiyəsi İctimai Birliyinin mətbuat xidməti

